

VNIVERSITAT
D' VALÈNCIA

TREBALL DE FI DE MÀSTER

Essències eternes, fronteres mòbils *Com es construeixen els Estats-nació?*

Màster en Professor/a d'Educació Secundària

Especialitat de Geografia i Història, grup 1

Realitzat per:

PAU LÓPEZ CLAVEL

Dirigit per:

JORGE SÁIZ SERRANO

Juny de 2012

ÍNDIX

PRIMERA PART: MEMÒRIA DEL MÀSTER

1. Síntesi de les matèries	4
2. Valoració global del màster	7
2.1. Sobre les sessions teòriques	
2.2. Sobre el pràcticum	
3. Relació amb el treball de fi de màster	10

SEGONA PART: UNITAT DIDÀCTICA

ESSÈNCIES ETERNES, FRONTERES MÒBILS: COM ES CONSTRUEIXEN ELS ESTATS-NACIÓ?

1. Contextualització	13
2. Presentació, justificació i interès educatiu del tema	14
3. Continguts, objectius i competències	16
3.1. Continguts	16
3.2. Objectius	18
3.3. Competències bàsiques	19
4. Metodologia	23
5. Temporització i seqüenciació de les activitats	25
6. Desenvolupament de la unitat	27
Part I. Presentació i introducció. D'Estats i nacions	27
<i>Activitat 1. Estat, nació, cultura</i>	
Part II. Una nació construïda sobre un Estat: el cas francès	28
<i>Activitat 1: Mateu als gavatxos!</i>	

<i>Activitat 2: Què es França i ser francès/a?</i>	
<i>Activitat 3: Si França fóra un dònut...</i>	
<i>Activitat 4: La missió civilitzadora de França</i>	
Part III. Una nació nascuda d'una unificació: el cas alemany	36
<i>Activitat 1: Del cogombre i de l'esvàstica</i>	
<i>Activitat 2: Alemanya ha existit des de sempre?</i>	
<i>Activitat 3: La independència dels "Països Alemanys"</i>	
<i>Activitat 4: El terror nazi</i>	
Part IV. Una nació que s'independitza: el cas grec	43
<i>Activitat 1: Què sabem exactament de Grècia?</i>	
<i>Activitat 2: El naixement de la Grècia actual</i>	
<i>Activitat 3: Una "gran idea"</i>	
<i>Activitat 4: I ara, què sabem de Grècia?</i>	
Part V. Conclusió i tancament de la unitat didàctica	49
<i>Activitat 1: Recapitulació. Posada en comú i acomiadament</i>	
<i>Activitat 2: Prova objectiva i lliurament del quadern de classe</i>	
7. Recursos	52
8. Atenció a la diversitat educativa	53
9. Avaluació	56
9.1. Criteris	
9.2. Instruments	
9.3. Percentatges	
10. Bibliografia	59
11. Annexes	62
1. Programació del curs de 4t d'ESO: Ciències Socials. Història	62
2. Documents del dossier de l'alumne/a	65
3. Pautes per a la realització de l'exercici 2 de l'activitat 4 (part III)	92
4. Pautes per a la posada en comú final	94
5. Model de prova objectiva	95
6. Criteris de correcció del quadern de classe	97
7. Pautes per a la realització de la síntesi final individual	98
8. Pautes per a la realització del treball d'investigació	99

PRIMERA PART

MEMÒRIA DEL MÀSTER

- 1. Síntesi de les matèries**

- 2. Valoració global del màster**
  - 2.1. Sobre les sessions teòriques
  - 2.2. Sobre el pràcticum

- 3. Relació amb el treball de fi de màster**

1. SÍNTESI DE LES MATÈRIES

El **Màster de Professor/a d'Educació Secundària** ha tingut lloc entre els mesos d'octubre i juny de 2012, i ha estat integrat per dos parts: una teòrica, consistent a l'assistència a les classes teòriques de cinc matèries, i una pràctica, realitzada a un centre de pràctiques durant dos mesos, en dos períodes diferents.

L'objectiu del màster és la formació preparatòria inicial de futurs docents, en el nostre cas de l'especialitat de **Geografia i Història**, als camps de la didàctica i la pedagogia, així com proporcionar eines per a millorar la qualitat del procés d'ensenyament-aprenentatge, lluitar contra el fracàs escolar i adquirir una actitud crítica i compromesa amb la professió docent. Un cop acabat el curs, però, puc afirmar que el màster sols ha aconseguit el seu objectiu parcialment, d'una banda, segons el grau d'implicació que cada alumne/a haja demostrat, i d'altra, en funció de la docència i organització per part del professorat encarregat de les matèries. Anem a analitzar, breument, en què ha consistit cada matèria del curs.

L'assignatura *Aprenentatge i ensenyament de la Geografia i la Història* ha estat dividida en dos i impartida per dos docents diferents, per tal de veure per separat la Didàctica de la Història i la Didàctica de la Geografia. Respecte a la *Didàctica de la Història*, hem realitzat moltíssimes activitats que ens han donat una formació integral sobre què, com i per a què ensenyar història. Hem analitzat projectes curriculars i unitats didàctiques dels principals projectes d'innovació educativa, estudiat diverses concepcions sobre el coneixement històric des de l'aparició del codi disciplinar vuitcentista, debatut sobre la funció social de la història i els continguts, procediment i actituds que, per tant, hem d'ensenyar a través de l'assignatura, analitzat models d'ensenyament i tècniques de treball, parat atenció en punts diversos però importants, com ara el foment de la lectura i l'escriptura a través de la història, l'atenció a la diversitat, l'ús de les TIC, l'avaluació... En definitiva, ha estat una matèria molt completa, amb una implicació per part de la professora.

Quant a la *Didàctica de la Geografia*, el plantejament ha estat molt diferent, però ha pogut resultar també útil, doncs ha predominat la part pràctica, mitjançant la

realització d'activitats i de visites per nosaltres mateixos amb la finalitat de conèixer-les i poder aplicar-les en un hipotètic cas. He trobat a faltar, no obstant, alguns coneixements sobre la disciplina geogràfica, perquè molt no provenim d'aquesta titulació.

L'assignatura de *Processos i contextos educatius* no ha tingut la mateixa organització que el mòdul anterior, però també podem traure aspectes interessants. Bàsicament el que hem estudiat és el funcionament del món de l'ensenyament en general: tipus de centre, organització del sistema educatiu, el currículum escolar, l'objectiu de l'ensenyament hui dia, els models de professorat que existeixen, els programes educatius específics per a alumnat amb necessitats especials, o la resolució de conflictes.

Innovació Docent i Iniciació a la Investigació Educativa, assignatura quadrimestral, ha sigut la gran perjudicada del curs per falta de temps. Ha estat molt interessant i, combinada amb Didàctica de la Història, trobe que són les matèries que més i millor han contribuït a l'arribada als objectius del màster. En aquesta, hem estudiat en què consisteix la innovació docent – història del moviment de renovació pedagògica, característiques dels plantejaments alternatius, comparació de materials innovadors i tradicionals, competències bàsiques – i també la investigació educativa des de la figura del professor-investigador, tot i que, repetisc, l'assignatura s'ha quedat curta de temps.

Aprenentatge i desenvolupament de la personalitat ha estat una assignatura estranya, perquè, d'una banda, les classes han sigut molt teòriques i tradicionals, amb la qual cosa no ens hem entusiasmat massa amb elles, i no es partia de la ignorància absoluta prèvia quant a conceptes de psicologia. Malgrat tot, dic que és estranya perquè moltes de les qüestions que hem vist – com ara les teories sobre l'aprenentatge, el funcionament i desenvolupament cognitiu dels/les adolescents, els problemes personals i socials que pateixen, l'organització i selecció d'activitats i processos d'avaluació – s'han corroborat mitjançant altres assignatures i al pràcticum, i per tant han resultat d'utilitat.

L'assignatura *Complements per a la formació disciplinar* anava a estar enfocada cap a la Didàctica de la Història de l'Art, ja que aquesta no es contemplava a l'aprenentatge i ensenyament de la Geografia i la Història. Així i tot, la realitat és que no hem fet pràcticament res en aquesta assignatura, no s'ha pres de forma seriosa, no ha tingut cap ordre i l'avaluació ha estat completament aleatòria. En conseqüència, i com a llicenciat en Història de l'Art, afirmo que ni l'assignatura ha tingut cap sentit, ni el professor cap capacitat d'ensenyament.

Per últim, tenim *Societat, família i educació*, una assignatura orientada a l'estudi de l'Educació des de la perspectiva sociològica, amb la finalitat de veure quines aportacions pot fer la Sociologia al món de l'ensenyament. Ha resultat una matèria molt interessant però, malauradament, ha consistit més a una introducció a la Sociologia que no a estudiar les relacions entre societat i ensenyament, potser també per falta de temps. Ha tingut un contingut teòric molt dens i complex, en el qual hem vist, molt conceptualment, què és la sociologia, què és la cultura i la socialització, però no ha donat temps a veure les classes socials i la família, aspectes que podrien haver implicat, potser, una major aplicació pràctica.

Pel que fa al *Pràcticum*, vaig desenvolupar-lo a l'IES Lluís Vives de València i no tinc una opinió molt positiva del mateix, perquè em va aportar més bé poc i no vaig tindre tampoc l'oportunitat de veure o d'aplicar allò vist durant les sessions teòriques. En aquest sentit, el segon període del Pràcticum va ser el pitjor; després explicaré per què. Durant el primer període, a gener, vaig entrar en contacte amb la realitat educativa i social, per primera vegada, d'un centre públic. Vaig tractar d'informar-me sobre les característiques del centre, els grups, els programes específics i els materials administratius vistos a Processos i contextos educatius, i també vaig assistir a classes de diversos nivells per a comprovar (l'absència total de) allò que havíem estat estudiant a Didàctica de la Història i a Innovació Docent i Iniciació a la Investigació Educativa, fonamentalment.

Al segon període, entre finals de febrer i principis d'abril, era quan, en teoria, anava a tindre més temps per a comprovar la traducció de la teoria a la pràctica i anava a impartir classes. El resultat va ser un vertader fiasco: únicament vaig impartir dues hores i ni tan se vol vaig assistir a les classes del meu tutor, consistint la meua feina a

desenvolupar per lliure, al departament, una unitat didàctica. La qüestió és que aquest no era l'objectiu del Pràcticum i tinc la sensació d'haver perdut una oportunitat magnífica per a aprendre. En tot açò, potser, haja influït el fet, d'una banda, que el meu tutor impartia únicament a segon de Batxillerat, i d'altra, a que el segon període va coincidir amb els desafortunats successos que enfrontaren l'alumnat del Lluís Vives amb la policia, i l'ambient era de molta tensió.

2. VALORACIÓ GLOBAL DEL MÀSTER

2.1. SOBRE LES SESSIONS TEÒRIQUES

Partint de la impressió personal que he mantingut una actitud activa i participativa a les classes i que m'he preparat els materials que calia treballar, el primer que puc concloure és que el màster, malgrat els seus defectes, és necessari i, ben plantejat, pot resultar molt profitós per al nostre futur.

Destacaria la utilitat per a fer-nos pensar sobre la tasca docent i, en concret, sobre les assignatures de l'àrea de Ciències Socials i la seua metodologia. Si, com ja he dit, el sentit d'aquest màster és el de formar futurs docents amb coneixements pedagògics i eines per a realitzar bones transposicions didàctiques del currículum oficial, pense que, en algunes matèries, se'ns han facilitat multitud d'eines per a treballar en aquest sentit, però també per a reflexionar sobre el que anem a fer. No s'ha tractat únicament de pensar sobre aquestes qüestions, sinó que se'ns han mostrat exemples sobre diferents concepcions que ens eren desconegudes. M'he emportat, en aquest sentit, una grata sorpresa en comprovar que moltes de les idees que tenia sobre el sistema educatiu i sobre la comunitat educativa, i que pensava que eren fruit únicament d'una crítica basada en una vivència personal, són compartides per professionals de l'ensenyament que s'han preocupat per elaborar materials i metodologies diferents. Per tant, sí, la innovació didàctica ha estat una constant en el màster en general, però és d'agrair perquè ha permès, al menys a mi, trobar un recolzament ideològic, eines metodològiques i aprofundir en la qüestió.

En aquesta bona consideració general sobre el màster ha influït també la dedicació d'alguns professors, que ens han transmès amb tota sinceritat el seu pensament a través del seu treball, demostrant interès per l'assignatura i, per tant, per l'alumnat. En aquest sentit, les classes de matèries com Didàctica de la Història, Didàctica de la Geografia o Innovació Docent i Iniciació a la Investigació Educativa han estat molt preparades i han pogut aprofitar-se, que és el més important de cara a la nostra formació, doncs no tot està únicament en si tens una bona relació amb el professor, sinó també si s'estan complint els objectius educatius proposats.

També hi ha, però, crítiques negatives, que realitze des d'un punt de vista constructiu perquè el màster millore per a cursos següents. Potser a causa de l'organització temporal del curs (assignatures de quatre hores seguides agrupades en un únic dia de la setmana, o matèries que s'han quedat curtes de temps; classes partides pels dos períodes de Pràcticum...), alguns dies s'han fet molt llargs, especialment per l'alta condensació de matèria a impartir, de vegades també repetida. En relació amb açò, esmentaria la gairebé nul·la organització i coordinació entre les matèries, potser el principal problema al qual ens hem hagut d'enfrontar, així com l'absència d'un objectiu comú per a totes elles (al menys traduïble en la pràctica), per tal d'evitar la sensació que cada matèria és un món). Altres aspectes serien la necessitat de supervisar l'acció dels tutors de centre al Pràcticum, el replantejament del pla d'estudis per a incloure Història de l'Art i redistribuir els crèdits. Voldria també fer constar un aspecte, en el qual no em detindré: la poca serietat que, tant per part d'alumnes com de professors, s'ha demostrat en molts moments (treball a classe, terminis de lliurament de tasques acadèmiques, qualificacions, actituds), davallant moltíssim la qualitat del màster en termes d'aprofitament i rendiment, devaluant-lo i, d'una manera o d'altra, menyspreant l'actitud i treball que aquells/elles, que sí desitgen ensenyar i aprendre, hi posen.

Tot i això, i a mode de conclusió, afirmaria que el màster és completament necessari per a mostrar-nos altres realitats i altres possibilitats quant a l'ensenyament, i que, si l'hem aprofitat, ha aportat molt a la nostra formació com a futurs docents. Independentment de quina siga la nostra opció, al menys hem tingut la possibilitat de conèixer el món de la didàctica *alternativa* i sempre podrem agafar alguna cosa de l'esperit de la innovació educativa, contribuint a desenvolupar un esperit crític sobre les praxis docents a Espanya i, ací està la qüestió, disposant no sols d'arguments, sinó

també de tècniques per a lluitar per un canvi, si estem disposats i disposades a implicar-nos.

2.2. SOBRE EL PRÀCTICUM

La realització del *Pràcticum* és necessària perquè permet prendre contacte amb la realitat educativa i contrastar, si no posar en pràctica, allò que hem vist durant les sessions teòriques del màster. Suposa tota una experiència perquè permet conèixer des de prop l'organització real dels centres educatius, la praxi docent majoritària i, especialment, l'alumnat. Açò ha sigut, possiblement, l'aspecte més positiu del *Pràcticum*, doncs m'ha permès superar estereotips i eliminar pors.

Malgrat açò, un aspecte negatiu, però, és l'organització temporal. La divisió en dos períodes no té massa sentit perquè, d'una banda, trenca la dinàmica iniciada durant les primeres tres setmanes, i d'altra, la majoria de les classes teòriques col·locades entre ambdós períodes tampoc s'han centrat en el comentari de les pràctiques, sinó més bé sembla la continuació de les classes d'abans de nadal. He de dir, però, que el tall potser també ha semblat tan gran degut a l'enorme diferència entre el primer període, més fructífer i intens, i el segon, durant el qual semblava que ja no calia ni estar-hi, com si ja no tinguera res a fer.

A nivell particular, per tant, la realització del *Pràcticum* m'ha aportat poc, i em sap greu perquè ha estat una oportunitat desaprofitada. De fet, no recomanaria l'IES Lluís Vives per a la realització del *Pràcticum* de Geografia i Història en les mateixes condicions en què jo ho he fet i no tornaria a agafar-lo, doncs, com a centre. Llevat del contacte amb l'alumnat, tinc la sensació que ha estat un temps balafiat i, de fet, he tingut problemes a l'hora de redactar aquesta memòria perquè pràcticament no he pogut desenvolupar cap tasca de forma autònoma.

D'altra banda, la vivència m'ha fet apreciar la teoria que ens han impartit durant les classes teòriques, entendre-la i contextualitzar-la, especialment quant a tot el que hem estudiat sobre la vigència del codi disciplinar, l'ús dels materials didàctics i els models de professorat, no tant pel que he vist – que ha sigut per complet tradicional – sinó per les propostes personals que he pogut anar desenvolupant, encara que per a mi

mateix, en el cas que haguera de fer classes d'ESO. Malauradament no vaig poder veure programes especials.

3. RELACIÓ AMB EL TREBALL DE FI DE MÀSTER

Gràcies a la teoria del màster i a la realitat observada al Pràcticum, pense i defense la idea que cal, amb urgència, una renovació pedagògica al nostre sistema educatiu. Si els temps han canviat, i amb ells la societat, també el professorat i l'ensenyament han de modificar-se, doncs es tracta, al cap i a la fi, d'una funció social fonamental. Constate que la realització d'activitats de baix nivell cognitiu sols serveix per manar feina per a casa i que l'alumnat es desanime, que seguir el llibre de text al peu de la lletra – amb la metodologia que se'n deriva – no té gaire sentit perquè 1) l'alumnat no comprèn moltes coses i en recorda encara menys, 2) percep els continguts com una cosa completament aliena del seu món, minvant la curiositat natural, i 3) no s'acompleixen els objectius de l'assignatura en cap sentit (es descuiden els continguts procedimentals i actitudinals i no es tracten temes socialment rellevants).

En el moment en què l'alumnat se sent protagonista, no sols participant a classe sinó adonant-se que el professor vol que aprenguen, que està fent la seua feina per a ells, adopten una actitud molt més positiva. Això passa per considerar els i les alumnes com a persones, no com a cadires, i per tant requereixen d'una atenció especial. Evidentment, amb la ràtio d'alumnat per classe i els recursos humans de què disposen els centres, sols es poden fer algunes coses.

Però el fet que siga difícil no implica automàticament que siga impossible. Si el professor va preguntant i propiciant qüestions sobre el tema que està veient-se, i els alumnes estan implicats perquè els resulta atractiu i se'ls ha explicat el sentit que té veure-ho, les classes es fan més dinàmiques i, a més, obliguen a parar atenció. Si els treballs que es manen tenen a veure amb la pràctica d'aspectes en els quals fallen, com l'escriptura, la reflexió o la lectura, estem aconseguint més que si es mana fer exercicis de tallar i enganxar. Si tot s'encamina a un examen memorístic, aquells alumnes amb menor capacitat o menor interès es perden, alhora que sovint no es comprèn el que està veient-se i es propicia un sistema meritocràtic, competitiu i individualista, aspectes

contra els quals s'hauria de lluitar precisament a l'escola pública, on haurien de prevaler la pràctica de la democràcia, la igualtat i la cooperació.

En aquest sentit, són molt interessants algunes de les propostes metodològiques vistes a classe, i de les quals m'he fet servir en part a l'hora d'impartir les sessions que em corresponien i de fer la unitat didàctica que se'm va manar. Tenint en compte la diversitat de l'alumnat, no sols per l'origen cultural o socioeconòmic sinó també per problemes d'aprenentatge (o al contrari, per estar molt avançats), els materials dels grups d'innovació resulten útils perquè permeten una gran autonomia al professor per a organitzar l'aula i seleccionar els continguts, i al mateix temps permeten diferents ritmes de treball. Sobre tot em quede d'ells amb la concepció que és l'alumnat qui ha d'anar construint el seu aprenentatge, que són els alumnes qui són al centre de l'ensenyament, i no la matèria a ensenyar (que al cap i a la fi és una entre moltes) ni el professor.

SEGONA PART

UNITAT DIDÀCTICA

Essències eternes, fronteres mòbils: Com es construeixen els Estats-nació?

1. Contextualització
2. Presentació, justificació i interès educatiu del tema
3. Continguts, objectius i competències
4. Metodologia
5. Temporització i seqüenciació de les activitats
6. Desenvolupament de la unitat
  - Part I. Presentació i introducció. D'Estats i nacions
  - Part II. Una nació construïda sobre un Estat: el cas francès
  - Part III. Una nació nascuda d'una unificació: el cas alemany
  - Part IV. Una nació que s'independitza: el cas grec
  - Part V. Conclusió i tancament de la unitat didàctica
7. Recursos
8. Atenció a la diversitat educativa
9. Avaluació
10. Bibliografia
11. Annexes

1. CONTEXTUALITZACIÓ

Essències eternes, fronteres mòbils: Com es construeixen els Estats-nació? és una unitat didàctica pensada per a l'assignatura de Ciències Socials al quart curs d'Educació Secundària Obligatòria. Està plantejada per a ser impartida al País Valencià, en tant que segueix *DECRET 112/2007, de 20 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum de l'Educació Secundària Obligatòria a la Comunitat Valenciana*, i forma part d'una programació integrada per sis grans unitats didàctiques¹, pensades al mode de blocs temàtics, l'última de les quals es refereix a la història del País Valencià. Però com que el currículum valencià es desprèn del BOE, podria adaptar-se a qualsevol Institut d'Educació Secundària de l'Estat espanyol, modificant aquesta darrera unitat en clau espanyola o autonòmica.

Pel caràcter global i europeu de les seues activitats, doncs, podria impartir-se a qualsevol Institut d'Educació Secundària del País Valencià, però caldria incloure alguna modificació en funció de la situació geogràfica del centre. Per exemple, en cas que el curs en què es desenvolupara tinguera un gran percentatge de població d'origen estranger no comunitari, o pertanyent a la cultura gitana, podria canviar-se alguna de les activitats per continguts relacionats amb Amèrica Llatina o amb la història contemporània del poble gitano en relació als Estats europeus al llarg de la contemporaneïtat.

En qualsevol cas, com que gran part dels centres disposaran de Programes de Diversificació Curricular, aquesta unitat didàctica està plantejada per a un alumnat de classe mitjana, amb el qual puguen desenvolupar-se sessions amb un nivell de complexitat i capacitat de treball relativament elevats, sempre adaptant-se a les necessitats educatives especials que es presenten a l'aula, com es detalla a l'apartat 8, corresponent a l'atenció a la diversitat.

---

¹ Veure annex 1. Programació del curs de 4t d'ESO: Ciències Socials. Història

2. PRESENTACIÓ, JUSTIFICACIÓ I INTERÈS EDUCATIU DEL TEMA

Al món actual estem vivint processos de cessió de sobirania cap a dalt i cap a baix, és a dir, l'Estat està perdent part del seu poder en favor d'entitats supranacionals i regionals. Açò, al que caldria afegir la revolució de les tecnologies de la informació i la comunicació, no ha fet, però, que l'Estat-nació continue sent l'eix entorn el qual gira la vida política de la major part de la població del planeta. Les fronteres nacionals determinen les lleis, i aquestes marquen les persones que queden dintre i fora. L'Estat, doncs, és vist per part de tots i totes com una cosa natural de la qual formem part.

Però els Estats-nació i la teoria que tenen darrere, el nacionalisme, no són, ni molt menys, un *procés natural, essencial*, sinó que són producte del temps; construccions històriques per part d'éssers humans. Per tant, en una societat plural i democràtica, regida pels valors de llibertat i igualtat, com és la que vivim, hem de ser conscients d'aquest procés per a adonar-nos de les conseqüències que comporten, positives i negatives, especialment en moments de crisi política, econòmica, social o cultural, quan els mecanismes de cohesió es posen en marxa per a incloure o per a excloure, i la identitat té un paper clau. Per això, considere que la qüestió de les identitats hauria d'abordar-se com un problema d'aprenentatge per a l'alumnat d'ESO².

En el nom de les nacions, la Humanitat ha comés alguns dels més terribles crims de la seua Història, i és fonamental que l'alumnat i la ciutadania conega quins són els mecanismes que regeixen la relació entre Estat, nació, cultura i ciutadà/na, amb l'objectiu que compreguen com està construït el món del que formen part i siguin autònoms i responsables de les seues decisions.

No es tracta, però, de fer un recorregut històric sobre els mals del nacionalisme, sinó més bé al contrari. Es tracta d'analitzar com, moltes vegades, la identitat que se'n deriva de la cultura de què formem part ens enfronta a uns i a altres, quan els poders fàctics de les grans institucions que, al cap i a la fi, controlen la nostra vida, dilueixen la

---

² Veure SÁIZ, J. (2012), on es planteja aquesta qüestió a partir de la Didàctica.

nostra condició ciutadana, fins i tot humana, fins a convertir-nos en una massa, i aprofitant el nostre desconeixement – i per tant la nostra debilitat – esdevenim còmplices de les seues accions polítiques, que poden arribar a ser mortals, en el sentit literal. Tots i totes hem d'estar orgullosos de la nostra cultura i defensar-la, i per tant, no hem de permetre, en una societat global i plural, manipulacions de cap tipus produïdes per la barreja d'elements que provenen d'èpoques en les quals, malauradament, els Drets Humans encara no eren valors universals.

Per això, es planteja l'estudi de la història del procés de creació de tres nacions europees, escrupolosament seleccionades per la seua idoneïtat a l'hora d'explicar el procés de creació de l'Estat-nació i les conseqüències, positives i negatives, que d'ell se'n deriven, i amb la possibilitat d'enllaçar amb els coneixements no escolars que l'alumnat posseeix. Es tracta de França, Alemanya i Grècia, països que tothom coneix, paradigmes indiscutits de nació, però fruits de processos diferents, amb implicacions internes i externes diferents, fins arribar a un present també diferent. A partir de la imatge que tenim en l'actualitat sobre aquestes tres nacions, i continuant amb allò que vam veure a la unitat didàctica anterior sobre les revolucions burgeses i el liberalisme, veurem el present i el passat de França, Alemanya i Grècia, abans de ser elles mateixes, sempre basant-nos en fonts i amb el debat i la reflexió com a màximes a seguir durant les classes de Ciències Socials.

El cas d'Espanya serà vist a l'última unitat didàctica del curs a partir del cas particular del País Valencià, per la qual cosa no s'estudiarà en aquesta unitat. Tot i això, i com veurem al llarg de l'apartat 6, les referències a la nostra realitat política, social i cultural seran constants, i de fet, aquest és un dels objectius que es persegueix: entendre el cas espanyol dins d'una perspectiva major, d'àmbit europeu, al qual trobar paral·lelismes quant a problemes i solucions, a un tema que, malgrat tindre ja 200 anys, està en plena actualitat.

3. CONTINGUTS, OBJECTIUS I COMPETÈNCIES

Seguint allò que prescriu el *DECRET 112/2007, de 20 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum de l'Educació Secundària Obligatòria a la Comunitat Valenciana*, els continguts i objectius específics per a l'assignatura de Ciències Socials durant el 4t any d'ESO que es desenvoluparan al llarg d'aquesta unitat són els següents:

3.1. CONTINGUTS

a) Conceptuals

- Localitzar espacialment i temporal del Nacionalisme com a factor fonamental del procés de canvi històric contemporani al continent europeu, diferenciant les causes que porten a la seua aparició i les diferents conseqüències que se'n deriven segons l'època i el territori.
- Analitzar fets i situacions rellevants de l'actualitat amb indagació dels seus antecedents històrics i de les circumstàncies que els condicionen, com ara la situació de les llengües regionals a França, la polèmica identitària que recorre Europa a propòsit de l'Islam, l'ús de la identitat nacional com a cap de turc en situacions de crisi política, econòmica i social, com la Grècia actual, o les polèmiques entre Estat centralista i Estat federal que hi ha a diversos indrets d'Europa.
- La construcció de l'Estat-nació liberal en diferents contextos (França, Alemanya i Grècia), extensibles a altres llocs per les seues similituds històriques i culturals (com ara Espanya, Itàlia, Hongria, Anglaterra, Sèrbia...), centrant-nos en les principals transformacions polítiques i socioeconòmiques que el liberalisme primer i el nacionalisme després propiciaran al llarg dels segles XIX i XX des del punt de vista identitari.
- Implicacions polítiques i culturals de l'Imperialisme europeu i conseqüències dintre i fora de les fronteres de l'Estat-nació i les seues colònies, parant especial atenció a la xenofòbia i el racisme.
- Causes i conseqüències que la construcció de l'Estat-nació liberal, en primer lloc, l'Imperialisme, en segon lloc, i els totalitarismes, en tercer lloc, han tingut per a

les societats de les respectives èpoques, i com aquest és un dels grans processos històrics que ha patit la Humanitat, i que encara perviu.

- Paper del nacionalisme en nous moviments socials, de qualsevol tipus, que estan tenint lloc en l'actualitat, de la mà dels mitjans de comunicació de masses en el context concret de la societat de la informació, i veure específicament quins conflictes o focus de tensió es produeixen, així com les implicacions positives, des del punt de vista de la cultura i els Drets Humans, poden tindre.

b) Procedimentals

- Buscar i seleccionar informació de fonts escrites o audiovisuals, diferenciant els fets de les opinions i les fonts primàries de les secundàries, contrastant informacions contradictòries o complementàries, i establir una interpretació personal, basada en una correcta aplicació del mètode de l'historiador (fer preguntes a la font i establir hipòtesis), que pugui argumentar-se, permetent tindre una opinió personal madura i sòlida.
- Analitzar i treballar amb documents històrics d'especial rellevància i valorar la importància del patrimoni documental per a l'estudi de la Història.
- Saber identificar dels components econòmics, socials, polítics, culturals que intervenen en un fet històric i comprendre en profunditat les interrelacions que es donen entre ells, de manera que les conseqüències que d'ell se'n puguin derivar siguin aplicades en el seu context com a un factor més.
- Conèixer estratègies per a treballar tant de forma individual com col·lectiva, desenvolupant un esperit crític i de compromís amb les tasques que u/una mateix/a ha de realitzar, respectant i valorant altres formes i ajudant aquelles persones que ho necessiten.
- Llegir amb fluïdesa i de forma comprensiva, i escriure correctament (demostrant coherència, cohesió i adequació, així com una correcta ortografia) tant en valencià com en castellà.
- Tindre recursos per a l'extracció d'informació de textos complexos mitjançant l'aplicació de diferents nivells d'anàlisi.
- Expressar-se oralment de forma clara i confiada de cara als demés, utilitzant arguments sòlids i variats, perdent la por escènica i adequant-se a la situació comunicativa.

- Saber com elaborar textos de diversa tipologia (sintètics, d'ampliació, d'opinió personal) així com conèixer distints models d'escriptura segons la tasca requerida (resum o ressenya d'un llibre, comentari d'una pel·lícula, realització d'un informe).

c) Actitudinals

- Valorar els drets humans i rebutjar qualsevol manera de discriminació o de domini mitjançant l'estudi del nacionalisme excloent que tradicionalment ha imperat en algunes èpoques a la gran majoria d'Estat europeus. En particular, tindre consciència sobre els processos antihumans que són el genocidi, la guerra, l'expulsió o intercanvi de poblacions, el totalitarisme, la marginació política, el lingüicidi i la xenofòbia, i aplicar-ho, si és possible, als contextos espanyol i valencià.
- En conseqüència, assumir una visió crítica cap a les situacions injustes i estima del diàleg i la busca de la pau en la resolució dels conflictes.
- Posseir un esperit crític contra qualsevol forma de manipulació i tindre recursos personals amb els quals lluitar contra conductes provinents del populisme, l'ultrarelativisme o l'irracionalisme.

3.2. OBJECTIUS

- Identificar els processos i mecanismes que regeixen els fets socials i les interrelacions entre fets polítics, econòmics i culturals i utilitzar aquest coneixement per a comprendre la pluralitat de causes explicatives de l'evolució de les societats actuals, el paper que homes i dones exerceixen en elles i els seus problemes més rellevants.
- Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments rellevants de la història, en aquest cas el Nacionalisme, per a adquirir una perspectiva global de l'evolució de la Humanitat amb un marc cronològic precís i elaborar-ne una interpretació que facilite la comprensió de la pluralitat de comunitats socials a què es pertany.
- Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar per això a un parer sobre elles.

- Adquirir una visió històrica que permeta elaborar una interpretació personal del món, a través d'uns coneixements bàsics d'Història universal i europea, a fi de facilitar la comprensió de la possible pertinença simultània a més d'una identitat col·lectiva.
- Valorar i respectar el patrimoni històric, lingüístic, cultural i artístic.
- Adquirir i usar el vocabulari específic de la disciplina històrica perquè, en incorporar-lo al vocabulari habitual, augmente la precisió en l'ús del llenguatge i millore la comunicació, en qualsevol de les dues llengües oficials del País Valencià.
- Buscar, seleccionar, comprendre i relacionar informació verbal, gràfica, icònica, estadística i cartogràfica, procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada pels mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació, tractar-la d'acord amb la finalitat perseguida i comunicar-la als altres de manera organitzada i intel·ligible utilitzant un vocabulari adequat.
- Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar els seus valors i bases fonamentals, així com els drets i llibertats com un èxit irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciant actituds i situacions discriminatòries i injustes, prenent la història contemporània com a un espill d'on poder aprendre.
- Realitzar tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per a solucionar els problemes humans i socials.

3.3. COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Per tant, a partir dels continguts i objectius establerts als anteriors apartats i seguint allò que la LOE ha establert a partir dels dictàmens de la Comissió Europea³, aquesta Unitat Didàctica contribueix al desenvolupament de les següents competències bàsiques en la mesura que es desenvolupen les següents habilitats:

---

³ A l'apartat 6 s'assenyalen quines Competències Bàsiques es treballen en particular mitjançant cada activitat.

Competència en comunicació lingüística

- Llegir ⁴ i escriure amb fluïdesa i correctament en valencià o castellà: saber estructurar les idees, fer textos coherents i cohesionats, adequats al context de l'aula, utilitzar correctament l'ortografia i enriquir el lèxic.
- Poder expressar idees i emocions sobre els fets del passat gràcies a l'empatia.
- Generar empatia; posar-se en el lloc de l'altre, en aquest cas el de persones allunyades geogràficament i cronològica, però que han sofert situacions que podrien repetir-se.
- Tindre en compte altres opinions sobre un mateix fet, tant respecte als documents històrics com a aquelles que emeten els altres companys i companyes.
- Aconseguir una opinió personal argumentada de forma rica i contrastada sobre el nacionalisme, podent fer un balanç sobre el procés històric.

Competència matemàtica

- Aquesta competència no la practicarem gaire durant aquesta Unitat Didàctica, més que en la possible anàlisi de dades estadístiques que, d'altra banda, són molt escasses.

Competència en tractament d'informació i competència digital

- Extraure informació a partir de diverses fonts (escrites, audiovisuals, pictòriques), en especial de les tecnologies de la informació i la comunicació, com són pàgines web, fòrums d'opinió, blocs d'historiadors o *YouTube*, amb les tècniques i estratègies adequades.
- Seleccionar informació rellevant i relacionar-la per a construir raonaments i hipòtesis.
- Analitzar i sintetitzar la informació.
- Tenir capacitat per a fer inferències i deduccions.
- Poder fer ús dels coneixements adquirits a altres nivells (vida personal, oci, altres assignatures...).

---

⁴ Aspecte fonamental i transversalment tractat al llarg de tota la Unitat Didàctica, seguint les propostes de J. I. Magdalena, B. Aisenberg i D. Lerner

Competència en interacció amb el medi físic i natural

- Comprendre successos i predir conseqüències de fenòmens socials.
- Prendre decisions adreçades a la millora i preservació de les condicions de vida pròpia i dels demés.
- Utilitzar nocions científiques bàsiques per a expressar idees i actuacions personals.
- Reflexionar sobre les implicacions socials i culturals dels avanços científics i tecnològics.

Competència social i ciutadana

- Conèixer l'evolució i organització de les societats del passat, particularment de les contemporànies, de les quals som hereus i hereves directes.
- Realitzar raonaments crítics sobre els processos socials que s'han donat al llarg de la història.
- Comprendre les aportacions del nacionalisme i les diverses ideologies i concepcions polítiques i culturals que d'ell s'han derivat, en el món actual.
- Enunciar i reflexionar sobre fets i problemes rellevants de les societats actuals en el plànol identitari que tenen els seus arrels en la història recent.
- Formar-se a poc a poc un sentiment de ciutadania global mitjançant el rebuig dels estereotips i imatges essencialitzades que es transmeten sense reflexió personal.
- En aquest sentit, valorar la Democràcia en contrast amb règims polítics amb altres trets i valors que no respecten els Drets Humans.
- Conèixer formes diverses de pensament polític i de concepcions del món i la societat.

Competència cultural i artística

- Augmentar el bagatge cultural més enllà de l'experiència personal sobre determinats aspectes gràcies a l'adquisició de conceptes sobre altres situacions històriques, indrets geogràfiques o societats actuals.
- Valorar el patrimoni històric-artístic de què disposem com a mostra del passat, incloent-hi i valorant especialment el patrimoni arxivístic, escrit o audiovisual (documents enregistrats en suport àudio, vídeo o digital).

- Valorar el dret a la diversitat cultural i identificar les relacions entre cultura, política i societat, rebutjant aquelles polítiques que persegueixen un extermini cultural, o simplement una situació de desigualtat, en atemptar contra els drets individuals i col·lectius de les persones.

Competència d'aprendre a aprendre

- Poder plantejar-se interrogants sobre les societats europees de l'actualitat i del seu passat recent, així com de les seues característiques: per què som/érem així, què va ocórrer perquè es donaren determinats fenòmens polític-socials, com vivim/vivíem normalment, per què tenim/teníem determinada concepció del poder o de les relacions socials...
- Utilitzar respostes diverses en funció de la situació, identificant les diferents causes i conseqüències. Entendre que tot té un origen i una finalitat, que totes les accions humanes i socials tenen un sentit.
- Desenvolupar l'atenció, la concentració, la memòria, la comprensió i l'expressió lingüística gràcies a la lectura, discussió i reflexió sobre aspectes complexes presents a documents elaborats, augmentant les destreses cognitives de l'alumnat i la seua maduresa intel·lectual i personal.
- Motivar-se per arribar a metes específiques, gràcies a l'esforç i la responsabilitat a l'hora de realitzar treballs, però també a l'interès personal i l'obtenció d'un bon resultat.
- Aconseguir estratègies i tècniques d'estudi, d'observació de la realitat, de treball cooperatiu, de resolució de problemes quotidians, de planificació i organització de tasques, i de recollida, selecció i tractament d'informació rellevant i útil, que puga ser aplicada a la vida quotidiana, des de l'àmbit de les Ciències Socials, que tan presents estan durant la nostra vida.

Competència per a desenvolupar autonomia i iniciativa personal

- Traure conclusions per un/a mateix/a després d'haver entès un problema i reflexionat sobre ell.
- Valorar dades i situacions diverses tenint en compte el context en què es donen i les possibilitat d'actuació en elles, mitjançant l'anàlisi sistemàtica de les causes i conseqüències dels fets històrics.

- Posseir habilitats socials per poder desenvolupar diferents tasques necessàries en la nostra societat, des de l'opinió a discussions informals sobre les notícies del dia fins a l'explicació de fenòmens complexos en situacions que requereixen maduresa.
- Capacitat de treball en equip, aprenent a col·laborar, a compartir opinions, a conèixer amb el consens i el dissens, debatent, però també ajudant-se i valorant les aportacions de tothom.
- Aprendre a planificar-se i organitzar-se proposant-se objectius i metes sense que ningú no haja d'estar damunt, demostrant així maduresa personal i capacitat de treball, requisits indispensables per a la vida acadèmica i no acadèmica un cop acabada l'ESO.

4. METODOLOGIA

És cert la present Unitat Didàctica és complexa perquè requereix d'un grau de pensament abstracte considerable, de maduresa personal i de comprensió lectora alta, però és igualment cert que és un tema molt polèmic, i per tant interessant, actual i quotidià, que permet sempre tindre una opinió, per simple que siga (i, per tant, sempre millorable). Per aquesta raó, seria convenient aprofitar al màxim allò que l'alumnat ja coneix i tindre en compte els seus dubtes entorn a diverses qüestions que vagen apareixent⁵. En aquest sentit, el professor sempre anirà fent preguntes per a provocar que l'alumnat debata, pense i reflexione (tinga un *conflicte cognitiu*), bé directament o mitjançant els documents de les activitats que es porten a terme⁶. En aquestes, l'alumnat treballarà per parelles o grups de tres, de manera que puguin traure més i puguin recolzar-se mútuament⁷. Apostem, doncs, per una metodologia híbrida que combine l'aprenentatge *per descobriment* amb l'aprenentatge *per transmissió*, puntualment.

---

⁵ Seguim la teoria de L. Vygotsky sobre que les persones aprenem de l'entorn i, per tant, cal incorporar la visió de l'entorn de l'alumnat, i la teoria de D. Ausubel sobre la *zona d'aprenentatge proper*, segons la qual partir de les idees prèvies de l'alumnat és requisit indispensable per tal d'aconseguir un aprenentatge significatiu, en no caure en l'abstracció i la incomprensió i apropar-se a la seua realitat.

⁶ Seguint la gradació establerta per J. Sáiz, totes elles són de nivell cognitiu mitjà o alt, amb l'objectiu de fer pensar l'alumnat.

⁷ Utilitzem la idea de l'*aprenentatge cooperatiu entre iguals* com una bona eina per a millorar l'ensenyament i, també, les relacions interpersonals en l'aula.

Les classes giraran, doncs, entorn tres eixos: la font, la reflexió i el debat. L'objectiu és que l'alumnat aprofite els documents, els explore i extraga una sèrie de conclusions per poder contestar a les preguntes fetes pel professor, i després posar-ho en comú, i a partir d'ací, anar construint l'explicació del fenomen històric. El professor s'encarrega de fixar les idees bàsiques, que tot quede ben clar, d'ensenyar a mirar els textos i els documents, a preguntar-los, i de suscitar la reflexió en l'alumnat⁸. Aquest ha de llegir, comprendre, preguntar i assimilar el coneixement però d'una manera pròpia, basada en arguments científics (les fonts), seguint així el mètode de l'historiador, i sempre tenint en compte l'opinió dels demés, per a enriquir el que ja sap o per a rebatre-ho. No es tracta exactament de constructivisme, sinó més bé d'anar guiant l'alumnat cap a la resolució de la qüestió, però sense donar el camí fet.

Cal tindre en compte que la programació s'estructura a partir de problemes socials rellevants que la societat espanyola té en aquests moments, i algunes de les respostes per als quals poden buscar-se en la Història. Per a l'estudi d'aquesta Unitat Didàctica, agafant els exemples de França, d'Alemanya i de Grècia, partirem d'alguns aspectes actuals respecte a aquests països, de manera que puguem justificar a ulls de l'alumnat el seu interès. Un cop contextualitzat què volem conèixer, passarem a l'estudi de la història.

Aquells aspectes més complexos, o que requerisquen d'una explicació històrica més elaborada, correran a càrrec del professor, perquè no tot pot saber-se a partir de la lectura de les fonts, menys encara amb el temps de què disposem per a tractar els temes. Aquestes explicacions, però, seran puntuals i aniran encaminades a que l'alumnat compregui millor la qüestió que s'està tractant, no a memoritzar-les.

Quant a l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (que, traduïdes al món de l'ensenyament, són les tecnologies de l'aprenentatge i el coneixement), es farà en la mesura que l'aula ho permeta, però, comptant amb que la majoria de l'alumnat tindrà accés a la xarxa a casa, s'utilitzarà una adreça de correu electrònic per a un seguiment més acurat i una major comunicació entre professor i alumnat, així com un bloc en el qual aniran fent-se entrades a propòsit de les activitats de classe.

---

⁸ En definitiva, ha de *guiar* l'alumnat, idea present a la innovació educativa des del primer moviment de renovació pedagògica arran la LGE, *Germania* 75.

L'alumnat, per tant, té un paper important a la classe. En primer lloc, perquè és partícip de l'explicació, fonamentada en la lectura i debat en comú, i en segon lloc, perquè se li demana un treball continuat en forma d'atenció i reflexió durant les sessions. Més que puntualment, no es manarà treball diari a casa, i en contrapartida, l'alumnat haurà de comprometre's a implicar-se en el desenvolupament de les classes. A més a més, a l'examen es demanarà comprensió d'allò vist a classe, no un exercici memorístic tradicional, i per tant, hauran ells també de demostrar una actitud activa durant les sessions i les activitats que es proposen. Aquestes qüestions, vàlides per a tot el curs, seran *pactades* a l'inici del mateix, estant obertes a possibles propostes per part de l'alumnat.

5. TEMPORITZACIÓ I SEQÜENCIACIÓ DE LES ACTIVITATS

Aquesta UD forma part d'una programació dividida en sis grans unitats didàctiques. Li correspon el tercer lloc, per la qual cosa el seu desenvolupament està previst per al primer mes i mig del segon trimestre, disposant de 3 sessions setmanals de 50 minuts cadascuna, la qual cosa donaria un temps aproximat de 15 hores per a desenvolupar-la.

Dia	Bloc	Activitat	Descripció	Materials	CCBB
1	I. Presentació i introducció: d'Estats i nacions	Estat, nació, cultura	Idees prèvies sobre els conceptes i termes estructurant de la UD.	Frases i imatges sobre nacionalisme	CSC CAIP
2	II. Una nació construïda sobre un Estat: el cas francès	Mateu als gavatxos!	Estereotips entre França i Espanya.	Notícies sobre els guinyols. El terme gavatx a la RAE	CL CTID CSC CAA CAIP
3		Què és França i ser francès/a?	Per què França és una nació. Què és ser francès/a?	Frases sobre la Nació francesa. Vídeo de TVE sobre el debat identitari.	CL CTID CIMF CSC CCA
4		Si França fóra un dònut...	Construcció d'un Estat centralista. Homogeneïtzació cultural.	Comparació mapes, text de R. Máiz, textos i imatges	CL CTID CIMF

				sobre el patuès, mapes de les llengües regionals	CSC CCA
5		La missió civilitzadora de França	El xovinisme francès i l'Imperialisme racista europeu.	Discurs J. Ferry, vinyeta Le Petit Journal, mapa imperi colonial	CL CIMF CSC CCA CAIP
6	III. Una nació nascuda d'una unificació: el cas alemany	Del cogombre i de l'esvàstica	Imatge preconcebuda d'Alemanya abans i ara.	Notícia de la legalització del Mein Kampf, paròdia We are pepino	CL CTID CSC CAA CAIP
7		Alemanya ha existit des de sempre?	Nacionalisme d'arrel lingüística. Extensió de les nacions somniades.	Textos de Fichte i Bismarck, mapa de la llengua alemanya	CL CIMF CSC CCA CAIP
8		La independència dels "Països Alemanys"	Procés d'unificació nacional alemany. Construcció d'un Estat federal.	Comparació mapes alemanys s. XIX-XX, discurs Anschluss, mapa Länder	CL CTID CIMF CSC CAA
9		El terror nazi	Causes de l'ascens del nazisme i efectes de l'ultranacionalisme. Exercici d'empatia.	Discurs de Hitler al Reichstag, diari Anna Frank, marcatge camps concentració	CL CTID CSC CAA CAIP
10		Què sabem exactament de Grècia?	Imatge prototípica de Grècia i crisi actual.	Promoció turística grega, notícies enfrontaments a Atenes per crisi	CTID CIMF CSC CAA CAIP
11	IV. Una nació que s'independitza: el cas grec	El naixement de la Grècia actual	El procés d'independència grec i el filhel·lenisme.	Proclama de la independència, poemes de V. Hugo i Lord Byron	CL CTID CSC CCA
12		Una "gran idea"	El projecte d'una Gran Grècia i les conseqüències polítiques i civils.	Proclama amb la Megali Idea, Tractat de Lausana Grècia-Turquia	CL CTID CSC CCA
13		I ara, què sabem de Grècia?	La sobirania nacional en la Globalització i l'ascens de l'ultranacionalisme.	Notícia rescat, anunci Coca-Cola Eurocopa, notícia neonazis a Grècia	CL CIMF CTID CSC CAA CAIP
14	V. Conclusió i tancament de la UD	Recapitulació i avaluació	Posada en comú general amb un balanç del nacionalisme al llarg de la història.	Debat, tràiler Joyeux Noël, enquesta autoavaluació	CL CAA CAIP
15			Realització de la prova objectiva i lliurament del quadern	Examen	CL CTID CAIP

El treball d'investigació i la síntesi sobre la Unitat Didàctica es lliuraran al llarg de la UD IV.

6. DESENVOLUPAMENT DE LA UNITAT⁹

PART I. PRESENTACIÓ I INTRODUCCIÓ. D'ESTATS I NACIONS

ACTIVITAT 1. ESTAT, NACIÓ, CULTURA

a) Objectius

- Presentació dels continguts de la Unitat Didàctica, de la temporització de les sessions i fixar els objectius d'aprenentatge que volem amb ella.
- Descobrir les idees prèvies de l'alumnat quant a Estat, nació, país, cultura o regió.
- Començar a establir una diferenciació entre aquests termes, de manera que puguem emprar-los amb propietat al llarg de la Unitat Didàctica.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Termes d'Estat, nació, Estat-nació, nació sense Estat, regió, autonomia, Nació de nacions, autodeterminació, cultura.
<i>Procedimentals</i>	Aprendre a plantejar-se qüestions i definir un problema a resoldre, començar a diferenciar entre valoració argumentada i opinió personal, expressar-se oralment de forma ordenada i acurada, respectar l'opinió dels demés.
<i>Actitudinals</i>	Demostrar una posició oberta cap a la resolució de problemes socials rellevants, manifestar actituds respectuoses amb els demés, acceptar les diferències quant a pensament tractant d'arribar a acords i evitant els conflictes oberts.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències social i ciutadana i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Presentació de la unitat, què anem a treballar, com anem a fer-ho i a què volem arribar. Explicuem el mapa conceptual de la unitat i els criteris d'avaluació perquè

---

⁹ Veure annex 2. Documents del dossier de l'alumne/a.

l'alumnat sàpiga en tot moment per on va. A continuació, comencem amb la Unitat Didàctica, tractant de definir entre tots quina diferència hi ha entre els termes d'Estat, nació, país, regió i cultura.

Per a açò, es tenen en compte dos aspectes importants: primer, arrelar amb la unitat didàctica anterior sobre les Revolucions per tal d'enllaçar el pensament il·lustrat i el Liberalisme polític amb l'objectiu de veure com d'ell es desprèn el Nacionalisme, i segon, connectar amb les idees prèvies de l'alumnat sobre què és un país, quins trets tenen les cultures, quins models d'Estat hi ha, diferència entre Estat, nació i regió, abordar les identitats múltiples... Farem, aleshores, una mena de *flashback* per veure quan naixen les nacions, com es construeixen, què hi havia abans i quines seran les conseqüències. Açò ho veurem detingudament amb l'anàlisi de tres tipus d'Estat-nació. Per a produir el debat sobre les diferències entre Estat, nació, cultura i regió, utilitzarem una projecció combinada de mapes i banderes recognoscibles per l'alumnat, així com de frases sobre nacions i nacionalismes, per veure què opinen.

PART II. UNA NACIÓ CONSTRUÏDA SOBRE UN ESTAT: EL CAS FRANCÈS

ACTIVITAT 1: MATEU ALS GAVATXOS!

a) Objectius

- Veure quines idees prèvies tenim sobre França i la població francesa.
- Adonar-nos de la influència que els estereotips nacionals tenen en la nostra vida quotidiana, agafant el cas d'un país veí com a exemple paradigmàtic.
- Propiciar l'interès per descobrir d'on provenen aquestos prejudicis i tractar de buscar-los en la història.
- Prendre una postura el més objectiva possible per a l'estudi de les Ciències Socials, fent veure que cal separar, en la mesura que siga possible, les qüestions personals d'allò que va a estudiar-se, més quan és un tema tan sensible com el de la identitat nacional.

b) Continguts

Conceptuals	Conceptes d'estereotip, identitat nacional, xenofòbia
Procedimentals	Anàlisi dels missatges dels mitjans de comunicació de masses, determinació de les connotacions pejoratives del llenguatge
Actitudinals	Posició personal crítica i reflexiva contra el bombardeig d'informació i la manipulació mediàtica, adopció d'una posició objectiva per a l'estudi de la història, rebuig dels estereotips

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, social i ciutadana, d'aprendre a aprendre i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Aquesta primera activitat està plantejada per a veure quina idea té l'alumnat sobre França i els francesos/eses, i descobrir com la rivalitat entre ambdós països és ben present a la vida diària, basant-nos sempre en estereotips més que en experiències personals. Com cridar l'atenció de l'alumnat? Doncs plantejant allò que, de segur, han escoltat als majors, han vist als mitjans de televisió o recorrent al seu propi llenguatge.

Exercici 1. Els francesos sempre fent-nos la punyeta

Visionat de la notícia apareguda a TeleSUR (Argentina) anomenada *Canal + Francia y sus guiñoles revolucionan España* a propòsit del vídeo dels guinyols francesos acusant de dopatge els esportistes d'Espanya. Ací podem veure una presentadora argentina explicant la polèmica (insinuant que suposa una ofensa a tots els espanyols) i un fragment del polèmic vídeo. A continuació, lectura i debat de l'article *Canal + Francia acusa de dopaje a todo el deporte español* (Las Provincias, 9/2/12), per veure com recull la premsa espanyola la polèmica. Considera l'alumnat aquesta discussió una ofensa? Per què ens identifiquem amb l'esport espanyol com si fóra un atac personal?

Exercici 2. Anomenem-los gavatxos

Continuem amb l'explicació del terme despectiu *gavatx* segons el Diccionari de la llengua catalana de l'*Institut d'Estudis Catalans*, per a veure quins són els orígens històrics d'aquest terme despectiu utilitzat a Espanya referit a tot el que tinga a veure amb França. Quan i per què es gesta aquest terme? Respon únicament a les típiques rivalitats veïnals? Fins a quin punt les poblacions francesa i espanyola regelen l'una de l'altra? Coneguem altres casos de disputa?

Amb tot açò, s'espera que l'alumnat veja com els prejudicis entorn altres realitats es transmeten (o millor dit, es contagien) i poden provar intenses emocions que, aprofitades per part d'altres, s'utilitzen per a aconseguir determinades finalitats, que poden derivar en manipulació i conductes irracionals. En la següent sessió veurem, doncs, d'on naixen els nostres enemics més enllà dels Pirineus. Per tant, durant aquesta activitat no s'aporten continguts nous, però sí es prepara a l'alumnat per a mantindre una actitud madura, oberta i crítica.

ACTIVITAT 2: QUÈ ÉS FRANÇA I SER FRANCÈS/A?

a) Objectius

- Començar a entendre la nació com un concepte diferent, però associat, al d'Estat, i adonar-nos que es tracta d'un procés històric, que no sempre ha estat allí.
- Observar quins arguments es donen per a definir als membres d'una nació, tant històricament com en l'actualitat.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Termes de nació, identitat nacional i nacionalització, procés de construcció de l'Estat-nació liberal, processos de canvi propiciats pel pensament il·lustrat i la Revolució francesa
<i>Procedimentals</i>	Situar en el context històric i social els documents, discernir entre font primària i secundària, capacitat d'extracció i selecció d'informació rellevant, pensament reflexiu i raonat
<i>Actitudinals</i>	Empatia amb el passat, actitud oberta per al coneixement d'altres opinions i realitats

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, de coneixement i interacció amb el medi, social i ciutadana, i cultural i artística.

d) Desenvolupament i materials

Estudiem quan naix França, és a dir, quan es crea la Nació francesa. De moment, l'alumnat pensarà que França sempre ha estat allà, que és un bloc homogeni de gent des de temps immemorials, amb unes característiques definides sempre en contraposició amb Espanya. Bé, doncs, arrelant amb el que ja vàrem estudiar a la segona unitat didàctica sobre la Revolució francesa, veiem com naix el sentiment nacional francès.

Exercici 1. Característiques de França com a nació

Abans del naixement del nacionalisme, la població s'identificava a nivell municipal o, com a màxim, regional, doncs no existia el vincle nacional, perquè les relacions estaven determinades per l'Antic Règim (relacions de dependència entre senyors i vassalls, o identificació religiosa). Veiem documents sobre com s'imagina França al llarg de la història, com arrela amb el passat per a eternitzar el país i quins arguments s'esgrimeixen per a defensar la unitat i superioritat del territori des de la nova concepció política republicana i nacionalista.

Llegim una relació de frases de personalitats cèlebres sobre la Nació francesa. Quines són les característiques que històricament s'associen a França? Tenen alguna cosa a veure amb el que hem vist a la Revolució francesa? Denotes algun tipus de complex de superioritat?

Exercici 2. Ser francès hui dia.

En relació a açò, doncs, què seria ser francès? Per sorprenent que pugui semblar, açò encara està pendent per definir hui dia, d'ací que fa poc es plantejara un debat sobre què és ser francès, què defineix la identitat francesa. Anem a veure'l, per comprovar si

les idees sobre el nacionalisme francès tenen encara o no ressò amb un vídeo de RTVE. *Francia planteja el debate: "¿Qué es ser francés?"* Quins són els arguments que s'esgrimeixen? Penses que podrien traslladar-se a què és ser espanyol? I a ser valencià?

ACTIVITAT 3: SI FRANÇA FÓRA UN DÒNUT...

a) Objectius

- Estudiar quins són els mecanismes pels quals un Estat preexistent esdevé una nació: orígens del centralisme polític, econòmic i cultural com a eix vertebrador de la nació.
- Veure com el control del territori perifèric és fonamental per a garantir la creació d'un poder polític central fort, mitjançant l'articulació d'una xarxa radial i d'un control capitalí fort.
- Introduir la idea sobre si una llengua és igual a una nació, i per tant, debatre sobre què fer amb les llengües regionals. També sobre si existeixen llengües i cultures avançades, i d'altres endarrerides, pitjors.
- Debatre sobre la qüestió d'un lingüicidi, és a dir, l'eliminació sistemàtica i programada d'una llengua autòctona per raons polítiques, i quina solució pot haver-hi.

b) Continguts

Conceptuals	Característiques de l'Estat centralista, processos de nacionalització i aculturització, plantejaments polítics i econòmics dels Estats liberals, minorització lingüística, conceptes de genocidi cultural o lingüicidi, identitat excloent, homogeneïtzació cultural.
Procedimentals	Extraure informació a partir de fonts primàries i secundàries, així com de diversa tipologia (fonts textuals, icòniques, cartogràfiques i estadístiques). Interpretar mapes històrics i temàtics.
Actitudinals	Apreciar la diversitat cultural, rebutjar les polítiques que impliquen la minorització i repressió d'una cultura per part d'una altra.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i

competència digital, de coneixement i interacció amb el medi, social i ciutadana, i cultural i artística.

d) Desenvolupament i materials

Analitzem el tipus d'Estat que és França, seguint el que vam veure la sessió anterior. Què significa un Estat centralista? I no sols qüestionar-nos açò, sinó, per què alguns Estats es construeixen de forma centralista i d'altres no? Per a resoldre aquesta qüestió, que podem també relacionar amb Espanya, realitzem dues activitats:

Exercici 1. Tot es decideix des de la capital

La superioritat de París com a centre polític, econòmic i cultural. El poder estatal s'exerceix per part d'una minoria burgesa, masculina i francòfona, i això tindrà com a resultat una política liberal-capitalista, que concentra el concepte de ciutadania sols en una part de la població. Veiem com es tradueix aquesta voluntat homogeneïtzadora, nacionalitzadora, des de París a la resta del territori de la República, mitjançant la comparació d'un mapa de la Monarquia francesa durant l'Antic Règim, la nova divisió republicana en departaments i la xarxa de ferrocarril. Valorem per què es divideix el territori en unitats administratives d'igual extensió i entorn un centre polític que reflecteix la voluntat de París, i com les fronteres són per això tan culturalment diferents. També observem el segon document, un text historiogràfic de Ramón Máiz *Nacionalismo e inmigración en Francia*.

Exercici 2. Ser francès és parlar francès?

Tractem ara la idea d'igualtat política traduïda com a homogeneïtzació cultural. Les repercussions del model centralista no són únicament polítiques (predomini d'un sector social) o econòmiques (endarreriment de les zones perifèriques), sinó també culturals. Desmuntem la idea de la llengua nacional, superior, així com la tesi del lingüicidi, mitjançant diversos documents.

- Documents 1, 2 i 3. Un text sobre el patuès, on s'identifica llengua regional amb endarreriment (en contraposició amb la modernitat cosmopolita i l'avantguarda parisenca francòfona), una imatge posterior a la II Guerra Mundial d'una escola on es pot llegir *Sigueu nets, parleu francès*, i uns rètols bilingües en francès i altres llengües que es parlen a l'Estat.

- Documents 4 i 5. Mapa amb els predominis lingüístics tradicionals de l'Estat francès, observant com precisament França és el país europeu amb major diversitat lingüística. Com corroborarem açò? Amb un mapa sectorial del 2011 amb l'augment de l'estudi de llengües regionals.

ACTIVITAT 4: LA MISSIÓ CIVILITZADORA DE FRANÇA

a) Objectius

- Conèixer el pensament cultural i religiós que va sostindre la doctrina imperialista (els aspectes polítics i econòmiques ja vam veure'ls a la Unitat Didàctica I), fixant-nos especialment en les idees racistes.
- Plantejar-nos els efectes de l'etnocentrisme europeu sobre altres indrets del planeta i el debat sobre les cultures superior i inferiors.
- Comprovar com les identitats nacionals amb pretensions expansionistes es construeixen a partir de l'Altre, identificat com l'enemic irremeiable.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Ideologia de l'Imperialisme, xovinisme i darwinisme social. Procés de colonització europea (causes polítiques, demogràfiques, socials, econòmiques, religioses i culturals). Termes de globalització i occidentalització del món.
<i>Procedimentals</i>	Incorporar conceptes específics de les Ciències Socials per a designar situacions històriques concretes (imperialisme, xenofòbia...), conèixer les causes i conseqüències que comporten a un fer i rebutjar l'atzar com a mòbil d'acció, valorar el patrimoni arxivístic com a font per a l'estudi de la història.
<i>Actitudinals</i>	Rebuig del racisme i la xenofòbia com a aspectes incompatibles amb una societat democràtica, lliure i igualitària. Apreciar el multiculturalisme i obrir la ment més enllà de l'etnocentrisme i el nacionalisme banal. Adquirir consciència sobre la importància de la memòria històrica. Desenvolupar actituds solidàries amb aquells pobles més desfavorits.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de coneixement i interacció amb el medi, social i ciutadana, cultural i artística, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

L'última activitat sobre França es refereix a quina imatge s'ha donat històricament del país a l'exterior, mitjançant la creació de l'Imperi francès. Com que ja vàrem veure a l'activitat 2 aspectes sobre què és la Nació francesa i quines conseqüències té això a l'interior de les fronteres a l'activitat 3, hui anem a fixar-nos en quines n'ha tingut a l'exterior. Del nacionalisme centralista hem vist el nacionalisme excloent, i ara veurem la vessant xenòfoba i estereotipada que implica. Potser així podem descobrir per què ens portem tan malament francesos i espanyols.

Exercici 1. La supèrbia dels països moderns

Àfrica comença als Pirineus i Pa i bous. Ambdues expressions, d'origen francès, denoten la idea de superioritat de França – xovinisme – front a territoris menys desenvolupats, des del punt de vista de la França del XIX, potència mundial. Què opina l'alumnat? Per què França haurà vist Espanya així sempre? Quina era la idea que els francesos tenien sobre els espanyols?

Exercici 2. Som els europeus millors que els demés?

Per a estudiar les implicacions polítiques i culturals del darwinisme social, estudiem tres documents diferents: un text, una vinyeta i un mapa.

- *Discurs de Jules Ferry front la Càmera* (1885) i *La colonització als temps moderns* (P. Leroy-Beaulieu, 1874). Textos defensant la necessitat de França de construir un imperi colonial per la seua superioritat front les colònies i front els altres països europeus. Quins són els grans enemics històrics de França? Com funcionen els estereotips ací?
- Imatges propagandístiques de la tasca civilitzadora de França arran la colonització. Quina és la imatge que França, i el món occidental, presenten front la resta del globus? Vinculació de la Nació francesa amb els valors republicans universals i contradiccions.
- Mapa de l'Imperi colonial francès, per veure com les fronteres franceses no sempre han estat iguals.

PART III. UNA NACIÓ NASCUDA D'UNA UNIFICACIÓ: EL CAS ALEMANY

ACTIVITAT 1: DEL COGOMBRE I DE L'ESVÀSTICA

a) Objectius

- Saber quina és la imatge que tenim d'un país tan admirat com temut, Alemanya, pel seu passat i el seu present.
- Observar de nou com els estereotips nacionals funcionen no sols per part dels veïns, sinó també amb països dels quals coneguem poc.
- Introduir el paper de la memòria històrica. Què va ser exactament el nazisme? Com va arribar Alemanya a ell? Per a saber-ho, haurem d'estudiar el procés de naixement nacional del país.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Conceptes d'estereotip, identitat nacional, memòria històrica i populisme. Funcionament dels mitjans de comunicació en l'actualitat.
<i>Procedimentals</i>	Anàlisi dels missatges dels mitjans de comunicació de masses, determinació de les connotacions pejoratives del llenguatge, descobriment dels mecanismes que regeixen les identitats bàsiques de les societats europees a través dels discursos.
<i>Actitudinals</i>	Posició personal crítica i reflexiva contra el bombardeig d'informació i la manipulació mediàtica, rebutj dels estereotips, apreciació de la llibertat d'expressió, adopció d'un criteri front a determinats aspectes d'actualitat política

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, social i ciutadana, d'aprendre a aprendre, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Igual que al cas francès, anem a tractar d'esbrinar quines idees prèvies té l'alumnat sobre Alemanya, un país molt poderós econòmicament, amb el qual Espanya no limita geogràficament, però present a la política europea per la seua potència. Quines idees tenim sobre els alemanys/anyes? Són més treballadors que nosaltres? Són racistes,

per haver elegit en el passat a Hitler? Formen un país ric, estable i desenvolupat? Està la seua presidenta, Angela Merkel, tractant d'imposar els interessos d'Alemanya a la resta d'Europa? Són uns dominants per natura...?

Exercici 1. Llibertat d'expressió i memòria històrica

Los alemanes podrán leer el prohibido “Mein Kampf” (17/1/2012). En llegir aquesta notícia, veurem com el nazisme és un tema tabú a Alemanya, fins el punt d'estar prohibit aquest llibre, i com alguns Estats alemanys (s'introdueix la qüestió de l'Estat federal) volen continuar impedit-ho.

Exercici 2. Alemanya, potència europea de nou

Veiem un vídeo amb una cançó, *We are pepino*, del programa *El Hormiguero* (6/6/11), a propòsit de la polèmica sobre la prohibició de consumir cogombre espanyol a Alemanya, decretada per Angela Merkel, per considerar-lo causant dels casos d'E.coli. Aquest vídeo, que és una paròdia musical, servirà per a introduir la qüestió del rebuig a les polítiques alemanyes que atempten contra els interessos d'Espanya, i per parlar d'altres qüestions d'actualitat. Però, per què és Alemanya un país tan important, tan admirat i alhora tan temut? Anem a veure com s'ha creat aquest país, a partir de quina situació política, econòmica i cultural, per poder entendre per què Alemanya és com és i ha tingut el passat que ha tingut.

ACTIVITAT 2: ALEMANYA HA EXISTIT DES DE SEMPRE?

a) Objectius

- Conèixer quins són els arguments característics dels moviments nacionalistes reivindicatius, és a dir, aquells que no tenen Estat o que es troben repartits entre diversos Estats.
- Considerar fins a quin punt la llengua és l'element definatori d'una nació.
- Empatitzar amb els romàntics alemanys del segle XIX. Per què voldrien un Estat-nació?
- Adonar-nos a poc a poc que un Estat-nació pot ser creat o suprimit, no és una cosa que sempre haja existit.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Terme de nació, procés d'ideació de nacions a partir d'una llengua/cultura, arguments que defineixen la identitat nacional, diferències entre les societats de l'Antic Règim i les contemporànies per la influència del pensament liberal.
<i>Procedimentals</i>	Ús de fonts primàries per a reconstruir discursos històrics, extracció d'idees fonamentals, capacitat per a plantejar hipòtesis de futur, capacitat d'argumentació.
<i>Actitudinals</i>	Tindre una actitud empàtica per a la comprensió del passat.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de coneixement i interacció amb el medi, social i ciutadana, cultural i artística, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Al contrari que França, que és el cas d'una nació construïda sobre un Estat ja existent, Alemanya és resultat d'un procés d'unificació nacional generalitzat al llarg del segle XIX. Anem a veure, doncs, quins són els arguments que es donen per a la unificació alemanya, i quines qüestions hi queden pendents.

Exercici 1. Una llengua és igual a una nació?

Llegim els documents *Discursos a la nació alemanya* (Fichte, 1807 i 1808) i *Pensaments i records* (Bismarck, 1899). Aquests identifiquen Estat, nació i llengua. El primer està als orígens del nacionalisme alemany, quan encara estava per unificar, i el segon fou l'artífex del procés. Quins són els arguments que donen per a defensar que tots els territoris de parla alemanya haurien d'estar units? Estem d'acord? Realitzem un debat sobre si és necessari que coincideixen Estat i nació, o sobre si la base de la nació és la llengua. Podem utilitzar el cas d'Espanya, per ser-nos el més proper, o el de França, que ja hem estudiat.

Exercici 2. Imaginant-nos l'Alemanya unificada.

Observem un mapa amb l'extensió històrica de la llengua alemanya i dels territoris germànics a l'any 1648. Coincideixen? Fins on s'estendria Alemanya si haguera de unificar-se? O dit d'altra manera, si seguim les idees de Fichte i de Bismarck,

quines serien les fronteres d'Alemanya? A la següent sessió comprovarem si açò va fer-se realitat, com i per què.

Al final d'aquesta sessió s'explicarà com realitzar l'exercici 2 plantejat a l'activitat 4.

ACTIVITAT 3: LA INDEPENDÈNCIA DELS “PAÏSOS ALEMANYS”

a) Objectius

- Conèixer de forma detallada el procés d'unificació nacional d'Alemanya.
- Diferenciar entre el pensament polític i identitari de l'Antic Règim i el de la Contemporaneïtat.
- Debatre sobre la construcció i mobilitat de les fronteres.
- Argumentar, fins on és possible, la diferència entre un territori entès com a regió o com a nació independent, i per què ocorre açò segons qui ho mire.
- Entendre les connotacions que té un Estat federal i saber diferenciar el seu funcionament polític i divisió territorial respecte a un Estat centralista.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Unificació nacional, sobirania nacional, grans esdeveniments del segle XIX i XX quant a les relacions internacionals, característiques i funcionament de l'Estat federal, conceptes de minoria nacional i de nació dividida.
<i>Procedimentals</i>	Ús de material cartogràfic per a la construcció del coneixement, interpretar mapes complexos amb diverses dimensions (política, demogràfica, física, religiosa i etnocultural), ús de fonts audiovisuals com a recurs, plantejament d'hipòtesis amb resultats diversos.
<i>Actitudinals</i>	Plantejar-se interrogants sobre el passat a partir del present, aplicar la història a l'explicació dels fenòmens del present, anar formant un pensament personal basat en el respecte als Drets Humans que rebutge tot tipus de posicions irredemptistes.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, de coneixement i interacció amb el medi, social i ciutadana, i d'aprendre a aprendre.

d) Desenvolupament i materials

Exercici 1. Les fronteres canvien

Comparem els mapes del Sacre Imperi Romà Germànic (a l'altura del 1800), l'Imperi alemany recentment unificat (1880), l'Alemanya de Hitler (1939) i Alemanya després de la II Guerra Mundial (1949). A partir de l'anàlisi d'aquests mapes, podem plantejar una sèrie de qüestions:

- Ha tingut Alemanya sempre les mateixes fronteres?
- Podem parlar d'Alemanya abans de 1871? Per què? Com va portar-se endavant el procés d'unificació? Hi ha hagut, doncs, tres imperis nacionals alemanys, o sols dos?
- En relació amb açò, varen complir-se els somnis dels nacionalistes alemanys? Què va ocórrer amb Àustria? Per què?

Ara, analitzem detingudament els canvis fronteres entre 1938 i 1949, amb les seues connotacions. Observem amb més detall el mapa d'Europa Central d'aquesta època. Veiem com, a més d'Àustria, Hitler envaeix les zones alemanyes de Txecoslovàquia, i després Polònia per a construir el seu espai vital. També veiem un vídeo de *YouTube* amb el discurs sobre l'annexió d'Àustria per Hitler (18/3/39), on addueix les raons per les quals es produeix l'Anschluss. Per què Àustria havia quedat fora del procés d'unificació? Com es produeix l'annexió? Va ser l'únic territori envaït per Hitler? Per últim, observem, amb un altre mapa, com després de la guerra les fronteres alemanyes es desplacen cap a l'oest, i com Alemanya es divideix en dos. Què ocorre amb els alemanys/anyes desplaçats? I amb la divisió per ideologia?

Exercici 2. Un tipus d'Estat especial: la república federal

Veiem un mapa dels *Länder* alemanys. Seguint amb el procés de construcció històrica, podem preguntar-nos per què un Estat tan nacionalista és federal. En què consisteix el sistema federal? Té a veure amb l'autonomia cultural, com podria passar als països amb més d'una llengua?

ACTIVITAT 4: EL TERROR NAZI

a) Objectius

- Comprendre el triomf del nazisme no sols pel seu discurs, sinó també pels mecanismes que el NSDAP va desenvolupar sobre la població alemanya i la situació en que es trobava Alemanya després de la I Guerra Mundial.
- Fer un exercici d'empatia que permeti a l'alumnat veure com repercutiria en la seua vida un moviment ultranacionalista totalitari, partint de l'heterogeneïtat de l'aula, perquè s'adonen que, sota un règim totalitari, tothom pot ser víctima. Potenciar la solidaritat i la igualtat.
- Conèixer quins són els arguments que l'ultranacionalisme exerceix per a convertir l'altre en enemic, especialment la mobilització pel control de la por, i veure com tot, inclús els prejudicis i estereotips més assumits, té un origen i una finalitat, i com pot lluitar-se contra ells.
- Desenvolupar una actitud de condemna absoluta contra qualsevol tipus de totalitarisme.
- Defensar la integritat humana i els valors individuals i col·lectius de les societats com a inalienables dels éssers humans i contribuir a la creació d'un sentiment de ciutadania global.
- Valorar la memòria històrica com a requisit indispensable per al desenvolupament futur d'un sistema democràtic de forma harmònica, així com el concepte de responsabilitat històrica.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Els totalitarismes nacionalistes del segle XX, la crisi del 29, causes i conseqüències del nazisme, concepte de genocidi, causalitat múltiple, concepte de memòria i de responsabilitat històrica.
<i>Procedimentals</i>	Valorar les fonts històriques independentment de quina siga la nostra opinió personal sobre elles, debatre i exposar fets oralment contrastats de forma documental, aprendre de forma col·laborativa.
<i>Actitudinals</i>	Valorar la democràcia i rebutjar els règims totalitaris, empatitzar amb les persones tradicionalment més marginades, desenvolupar actituds de solidaritat i respecte.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, social i ciutadana, d'aprendre a aprendre, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Amb França vam veure com la xenofòbia del nacionalismes europeus dels segles XIX i XX va comportar al domini d'Àfrica i d'Àsia, però també la repressió contra part de la població metropolitana. Alemanya és famosa, però, per ser el bressol del moviment nacionalista més extrem que ha existit mai, el nazisme. Anem a preguntar-nos, doncs, al cas alemany, quines conseqüències va tindre el nacionalisme exacerbat.

Exercici 1. En què va consistir el projecte de Hitler?

Després de veure una breu sobre la situació econòmica i social de l'anomenada República de Weimar, analitzem dos documents, un text i un audiovisual, per veure com Hitler va arribar al poder, quina era la seua argumentació i per què pensen els i les alumnes que va triomfar el seu missatge. Escoltem el discurs de Hitler al *Reichstag* el 30/1/1937. Quins arguments dóna Hitler per a justificar els mals que pateix el poble alemany? A partir d'ací, desenvolupem dues qüestions: per què els jueus esdevenen el *cap de turc*, i per què es crea la teoria de l'*espai vital*? També llegim algun fragment del diari d'Anna Frank, per a veure mitjançant un testimoni directe els efectes del nazisme.

Exercici 2. Triangles de colors: tothom podria ser víctima¹⁰

A la quarta unitat didàctica, quan tractem la Segona Guerra Mundial, veurem quines van ser les conseqüències que se'n derivaren a nivell internacional (Holocaust, destrucció, canvis fronterers...). Durant la segona meitat d'aquesta sessió, realitzarem un xicotet exercici d'empatia per veure com hauria afectat a la vida quotidiana de l'alumnat el nazisme, si estiguérem en, per exemple, 1937.

---

¹⁰ Veure annex 3. Pautes per a la realització de l'exercici 2 *Triangles de colors* de l'activitat 4 *El terror nazi*, de la part III.

Per a la realització d'aquesta activitat, prèviament cada alumne/a haurà tingut assignada, per sorteig, una situació social, i hauran d'haver investigat (fent ús, per exemple, del bloc) sobre quines connotacions tenia la seua condició personal en l'Alemanya dels anys 30. Un cop fet açò, a classe el professor repartirà a cada estudiant una marca de senyalització de presoners segons el motiu pel qual eren considerats enemics d'Alemanya, i entre tots haurem d'esbrinar per què el nazisme, és a dir, l'ultranacionalisme excloent, considera a determinades persones enemigues de la nació. Aquesta activitat està més desenvolupada als annexes. Per tant, quina és la responsabilitat que la població alemanya té respecte al nazisme? Seria possible que apareguera de nou un moviment neonazi a Alemanya?

PART IV. UNA NACIÓ QUE S'INDEPENDITZA: EL CAS GREC

ACTIVITAT 1: QUÈ SABEM EXACTAMENT DE GRÈCIA?

a) Objectius

- Fer florir les concepcions prèvies que tenim sobre la cultura grega clàssica i, per extensió, de Grècia com a país.
- Constatar com els mitjans de comunicació, de la mà de les polítiques públiques, aprofiten aquestes imatges estereotipades per a transmetre un missatge o aconseguir una finalitat, en aquest cas l'arribada de turistes estrangers.
- Introduir la qüestió del patriotisme, entre un passat meravellós, ideal, i una realitat crua i difícil.

b) Continguts

<i>Conceptuals</i>	Conceptes d'estereotip i patriotisme. Funcionament dels mitjans de comunicació en l'actualitat. Mecanismes d'identificació històrica dels moviments identitaris.
<i>Procedimentals</i>	Anàlisi dels missatges dels mitjans de comunicació de masses, contrastar les idees, construir el coneixement sobre evidències.
<i>Actitudinals</i>	Posició personal crítica i reflexiva contra el bombardeig d'informació i la manipulació mediàtica, rebuig dels estereotips, adopció d'un criteri front a determinats aspectes d'actualitat política, manifestar opinions elaborades i basades en la raó, separar la raó de la passió.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències de tractament d'informació i competència digital, de coneixement i interacció amb el medi físic, social i ciutadana, d'aprendre a aprendre, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Grècia és un país que sempre ha cridat molt l'atenció a la resta del món per considerar-se el bressol de la Democràcia i per la importància que la cultura clàssica ha tingut al llarg de la història occidental. Però, en realitat, pràcticament el 90% de coses que coneguem d'ella són estereotips, i no sols idees preconcebudes per les notícies que rebem de fa relativament poc (com França amb Napoleó o Alemanya amb Hitler), sinó que s'arrelen fa més de 2.000 anys. Què coneix l'alumnat sobre Grècia? És la Grècia actual realment hereva de l'antiga Grècia?

Exercici 1. L'Acròpoli, la reina Sofia i les platges de Mykonos

Veiem un vídeo promocional sobre Grècia a *YouTube* on podem veure imatges típiques del país: platges, restaurants, illes, museus, restes arqueològiques, festa, natura mediterrània... A continuació, realitzem una pluja d'idees sobre la imatge que tenim sobre Grècia (l'art clàssic i el Partenó, la democràcia atenesa, la mitologia grega, la reina Sofia, el menjar grec, la crisi econòmica, l'ascens d'*Aurora Daurada*...). S'ajusta aquest xicotet vídeo al que pensàvem sobre ella?

Exercici 2. Una societat estripada

Per contra, veiem un vídeo titulat *Batalla campal en Atenas entre policías y manifestantes* (d'Euronews), al qual podem veure la crítica situació en què es troba la població grega, així com un funcionari apel·lant al patriotisme per a eixir de la crisi.

ACTIVITAT 2: EL NAIXEMENT DE LA GRÈCIA ACTUAL

a) Objectius

- Entendre per què els Estats balcànics són tan profundament nacionalistes encara hui dia, arrelant amb els processos d'independència respecte a l'Imperi otomà o l'Imperi austre-hongarès.
- Constatar les conseqüències de les revolucions liberal-burgeses (en aquest cas, la de 1820) fins el punt de provocar la independència d'un territori, reconeguda internacionalment.
- Conèixer d'on provenen els estereotips nacionals que associem a un determinat país, en aquest cas Grècia, i veure com aquesta imatge es perpetua no sols des de l'interior, sinó també des de l'exterior.
- Debatre sobre els processos d'alliberament nacional en el seu context, parant atenció a les causes que provoquen el sorgiment d'un moviment nacionalista emancipador en clau liberal.

b) Continguts

Conceptuals	Concepte d'autodeterminació, procés d'independència nacional, revolucions liberal-burgeses del segle XIX, el pensament il·lustrat i el pensament romàntic.
Procedimentals	Utilització de l'art i de la literatura com a font per a l'estudi del pensament polític i cultural d'una època, comprendre textos amb un contingut complex i un vocabulari elaborat, saber interpretar textos de diversa tipologia, mirar més enllà del que hi ha escrit.
Actitudinals	Diferenciació entre realitat (història) i fantasia (literatura), apreciació dels aspectes positius del nacionalisme quant a recuperació cultural.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, social i ciutadana, i cultural i artística.

d) Desenvolupament i materials

La nostra missió és descobrir quins són els vertaders arrels de l'actual República Hel·lènica i abandonar eixa imatge mitificada que tenim del país, o dit d'una altra forma, veure com la Grècia actual és producte d'un procés històric contemporani, amb moltes

peculiaritats, que ens permetran entendre per què el lloc on va nèixer la democràcia ha estat al llarg del segle XX un país endarrerit i sovint dictatorial. Per a això, caldrà recordar els principis de la Revolució francesa, doncs anem a estudiar el primer país que, gràcies al nacionalisme, va esdevindre independent. Fem un repàs dels principis del liberalisme i un resum de les aportacions del nacionalisme segons hem vist als casos de França i d'Alemanya, abans d'analitzar la independència de Grècia.

Exercici 1. La Independència de Grècia

Llegim la proclama de l'Assemblea Nacional Grega (27/1/1822). La Revolució de 1820 esclata a Grècia a l'Imperi otomà, desencadenant-se la Guerra de la Independència grega. Al text, podem observar com els grecs otomans es vinculen amb els grecs antics, i com culpen els turcs del seu sotmetiment. Però si la Grècia clàssica va desaparèixer amb l'Imperi romà, d'on prové eixa vinculació? Per què els grecs volen ser independents? Quins són els elements definitoris dels grecs respecte als turcs? Debatem de nou sobre la vinculació entre Estat, nació i llengua-cultura.

Exercici 2. Què es pensava de Grècia al passat?

Recitem en grup el poema de Víctor Hugo a *Les Orientals* (1829) i el de Lord Byron *Himne a Grècia* (1810). Ací, observem els famosos escriptors francès i anglès escriure sobre la independència de Grècia, relacionant la Grècia actual amb el passat antic i els valors de França. Durant el segle XVIII va gestar-se entre les elits europees un sentiment de filhel·lenisme (o siga, amor per les coses gregues), produït pels emigrants grecs arribats a Europa Occidental. Per què trobes que els països europeus recolzaven la lluita grega front l'Imperi otomà?

ACTIVITAT 3: UNA “GRAN IDEA”

a) Objectius

- Com al cas alemany, veure què hi ha a la base de la defensa de l'extensió territorial dels Estats-nació europeus.
- Ser conscients de les desafortunades conseqüències que les polítiques ultranacionalistes han tingut, des de guerres fins a desallotjaments forçosos i intercanvis de població, violacions, eliminació programada i sistemàtica de l'enemic, essencialització de les característiques culturals...

b) Continguts

Conceptuals	Conceptes d'expansionisme i d'intercanvi de població, nacionalisme irredempt, causes i conseqüències de les expansions dels Estats-nació, problemes polítics del segle XX a Europa.
Procedimentals	Anàlisi dels discursos polítics, capacitat de relació d'informació diversa, capacitat de realitzar inferències, ús de variables espai-temporals en situacions relativament desconegudes o abstractes, extracció de conclusions valoratives.
Actitudinals	Tindre consciència i responsabilitat històrica, avantposar la defensa dels Drets Humans a altres possibles postures.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, social i ciutadana, i cultural i artística.

d) Desenvolupament i materials

Exercici 1. L'expansionisme nacionalista

Ja hem vist quins són els motius que porten als grecs a revoltar-se contra l'Imperi otomà. Grècia va aconseguir la independència, però, com construir un Estat a partir d'una nació nova amb una cultura repartida per molts llocs? Tenim de nou la disjuntiva alemanya: tots els grecs a un mateix Estat? On arriben, doncs, les fronteres gregues? Per a saber-ho, vegem el mapa amb l'extensió de Grècia segons els nacionalistes grecs comparat amb l'extensió de Grècia en l'actualitat i discurs de Ioannis Kolettis a l'Assemblea Nacional Grega sobre la *Megali Idea* (14/1/1844). Quins són els arguments que addueix Kolettis per a justificar l'extensió de Grècia? S'assemblen a les idees de Fichte a Alemanya?

Exercici 2. Què importa més, la vida o la Nació?

Per a conèixer les conseqüències d'aquesta política, estudiem l'Acord entre Grècia i Turquia a Lausana (1/1/1923) respecte a intercanvis de població entre ambdós països. Què implicava aquest tractat? Quina és l'opinió de l'alumnat sobre els intercanvis forçats de població? Fem un debat sobre què preval, la persona o la nació.

ACTIVITAT 4: I ARA, QUÈ SABEM DE GRÈCIA?

a) Objectius

- Debatre sobre la sobirania nacional en un context de globalització imparable i els reptes als quals, sobre tot en moments de crisi i inestabilitat, s'enfronten els Estats-nació.
- Adonar-nos de la importància de la memòria històrica com a una eina fonamental sobre la qual construir societats democràtiques, madures i lliures, en les quals es respecten els Drets Humans.
- Fer servir la història també per a rebutjar polítiques sorgides del populisme i l'aprofitament de la ignorància i la desesperança, especialment quan van de la mà de la violència.
- En definitiva, fer veure que els errors del passat poden repetir-se, però que està en les nostres mans evitar-ho si desenvolupem una consciència crítica i una actitud individualment i social responsable.

b) Continguts

Conceptuals	Sobirania econòmica i sobirania nacional, reptes de les societats europees actuals, el nacionalisme banal.
Procedimentals	Esbrinar què hi ha darrere de la façana de les coses, utilitzar correctament el vocabulari de l'Economia per a aplicar-lo a la vida quotidiana, saber establir causes i conseqüències de fenòmens socials i valorar-los en la seua complexitat.
Actitudinals	Condemnar les actituds xenòfobes i els grups polítics que no respecten les regles del sistema democràtic, tindre una posició ferma i compromesa amb la defensa de la democràcia, posseir eines de defensa contra els mecanismes banalitzadors dels mitjans de comunicació, jerarquitzar i distingir els problemes socials.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, de coneixement i interacció amb el medi, social i ciutadana, d'aprendre a aprendre, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

A partir de tot el que hem vist, podem constatar que la Grècia actual té poc a veure amb la Grècia antiga. Però, aleshores, per què continuem tenint aquesta imatge estereotipada de Grècia? Sembla que ara, en plena crisi econòmica, aquesta visió idíl·lica està esfondrant-se, però a Grècia continua apel·lant-se al patriotisme, com vam veure al vídeo inaugural de l'activitat 1, com a un valor a tindre en compte per eixir de la crisi. Està ocorrent açò a Espanya també?

Exercici 1. Intervenció econòmica i sobirania nacional

Grecia vuelve a evitar la quiebra a cambio de ceder más soberanía (Euronews). En plena crisi, trobes que Grècia està perdent independència en cedir part de les seues competències a la Unió Europea? Com creus que això serà vist pels grecs/egues?

Exercici 2. Neonazis en plena Europa. Un perill real?

Anem a comprovar com el nacionalisme pot utilitzar-se per a distraure a la població, de forma que puga semblar innocent. Veiem l'anunci de *Coca-Cola* a propòsit de l'Eurocopa 2012 titulat *Demostremos a Europa de lo que somos capaces cuando estamos juntos*. Penses que *Coca-Cola* està apel·lant als sentiments de la gent en un moment difícil per a desviar l'atenció dels vertaders problemes?

A continuació, anem a veure com aquesta innocent idea pot arribar a extrems perillosos, observant l'ascens de l'extrema dreta a Grècia mitjançant l'article *Los neonazis revalidan su éxito electoral de mayo* (El País, 18/6/12). Quins són els arguments que utilitzen els neonazis per a convèncer la gent? El nacionalisme extrem continua sent un perill per a la pau?

PART V. CONCLUSIÓ I TANCAMENT DE LA UNITAT DIDÀCTICA

Una vegada treballats tots aquestos aspectes, tindrem unes sessions per posar en comú allò més important i veure què hem après i per a què ens ha servit. Aquest apartat encara està per desenvolupar.

ACTIVITAT 1: RECAPITULACIÓ. POSADA EN COMÚ I ACOMIADAMENT

a) Objectius

- Treballar de manera col·laborativa com a forma de millorar l'aprenentatge individual.
- Sintetitzar la informació i extraure les idees més importants.
- Assentar els coneixements assegurant-se que les qüestions han sigut compreses.
- Exercitar-se en l'expressió oral en contextos acadèmics o laborals.

b) Continguts

Conceptuals	Síntesi dels continguts conceptuals treballats al llarg de la Unitat Didàctica. Reflexió sobre el paper de l'Educació.
Procedimentals	Desenvolupar al màxim la capacitat de síntesi i argumentació, seleccionar la informació especialment rellevant, elaborar hipòtesis a partir d'ella, plantejar-se dubtes i reptes de futur, treballar de forma col·laborativa, conèixer les regles de funcionament d'un debat o posada en comú.
Actitudinals	Valorar la diversitat d'opinions com a requisit indispensable per a la democràcia, respectar la diversitat d'opinions, adoptar actituds obertes de cara als demés, defensar de forma raonada i argumentada la posició personal, capacitat per a arribar a acords.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, d'aprendre a aprendre, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Realitzem una síntesi sobre la Unitat Didàctica a través d'un debat o posada en comú general. Perquè done temps a la participació, es realitzaran grups de 3 o 4 persones, elegint un/a portaveu. El debat es plantejarà entorn quines conseqüències positives i negatives (segons per a qui) trobem que ha tingut (i té) el nacionalisme. Per tal d'assegurar la qualitat del debat, hauran de debatre-se qüestions importants com: quina és la diferència entre un Estat, una nació i una cultura; quins tipus d'Estat hi ha (Estat centralista o federal); quines són les principals mesures nacionalitzadores que pren un Estat; a quins objectius responen; què és una annexió, una invasió, un genocidi,

un *lingüicidi* o una deportació i quines conseqüències tenen; i quan naixen els Estat-nació (i per què no abans; què hi havia, doncs, abans?).

Aquest debat/posada en comú, desenvolupat més acuradament als annexes¹¹, que haurà d'estar prèviament preparat per l'alumnat, i no sols servirà de repàs general, sinó també d'ajuda per a la realització de l'informe individual i de l'examen que s'ha de lliurar en acabar la Unitat. Açò ho detallem més a l'apartat d'avaluació.

Abans de finalitzar la sessió, es lliurarà un qüestionari d'autoavaluació sobre la Unitat Didàctica, enfocada als objectius de la mateixa: ens han ajudar aquestes activitats a ser millors persones? Com acomiadament, vegem el tràiler de la pel·lícula antibel·licista *Joyeux Noël* (2005), al qual ixen un xiquet francès, un anglès i un alemany recitant poemes nacionalistes sobre Alsàcia, l'Imperi britànic i la rivalitat anglo-germànica. Durant molt de temps, l'Educació ha tingut l'objectiu no de formar ciutadans i ciutadanes, sinó de nacionalitzar l'estudiantat, o siga, crear francesos, britànics, alemanys... I això va tindre repercussions enormes, tant a la Primera com a la Segona Guerra Mundial. Pensem que l'Educació ha de tindre l'objectiu de debatre sobre els grans problemes i qüestions de la història i la societat, o ha de formar serfs de la nació? Què hem fet nosaltres en aquesta Unitat Didàctica?

ACTIVITAT 2: PROVA OBJECTIVA I LLIURAMENT DEL QUADERN DE CLASSE

a) Objectius

- Comprovar les destreses i continguts adquirits per l'alumnat de forma autònoma i individual.
- Preparar l'alumnat per a futures proves objectives al llarg de les seues vides acadèmica i laboral.
- Obligar, en certa manera, a demostrar que les activitats que s'han anat fent han estat assimilades, al menys en part, als coneixements propis de l'alumne/a i que aquest/a pot donar-ne compte en el context de l'aula.

---

¹¹ Veure annex 4. Pautes per a la posada en comú final.

b) Continguts

Conceptuals	Síntesi dels continguts conceptuals treballats al llarg de la Unitat Didàctica.
Procedimentals	Capacitat d'extracció d'informació, síntesi i relació, expressió escrita adequada, ús d'un llenguatge adequat a la situació comunicativa formal escrita.
Actitudinals	Demostrar el grau de maduresa personal al que s'ha arribat, demostrar el grau d'interès i implicació en la matèria.

c) Competències Bàsiques treballades

A partir dels objectius i continguts especificats a l'apartat b), i de la descripció generalista de Competències Bàsiques realitzada al punt 3.3, mitjançant aquesta activitat es treballen particularment les Competències lingüística, de tractament d'informació i competència digital, i d'autonomia i iniciativa personal.

d) Desenvolupament i materials

Durant tota la sessió es realitzarà la prova objectiva de la Unitat¹², de forma individual. També es lliuraran els quaderns de classe.

7. RECURSOS

L'alumnat comptarà amb un dossier de treball¹³ que haurà de portar-se a classe per a anar fent les activitats (que es realitzaran a un quadern separat). El dossier estarà format pels textos, mapes, gràfics i imatges treballats a classe, més altres que puguen ser d'interès per a l'alumnat a l'hora de realitzar la seua síntesi o d'aportar major informació al quadern, voluntàriament.

Si les instal·lacions del centre ho permeten, s'utilitzarà un projector per a veure els arxius de vídeo (si no, es farà amb el portàtil personal del professor), i podran projectar-se altres materials que servisquen de recolzament a les explicacions o debats que es produïsquen a l'aula.

¹² Veure annex 5. Model de prova objectiva.

¹³ Veure annex 2. Documents del dossier de l'alumne/a.

El professor posarà a disposició de l'alumnat una adreça de correu electrònic per tal de resoldre possibles dubtes que apareguen entorn l'assignatura, per a supervisar el treball individual que han de realitzar, i demés assumptes relacionats amb la matèria.

Així mateix, s'habilitarà un apartat dins el bloc creat per a l'assignatura corresponent a aquest tema per a poder penjar arxius i continuar les discussions de classe. Aquestes intervencions, evidentment, seran tingudes en compte.

8. ATENCIÓ A LA DIVERSITAT EDUCATIVA

La diversitat de ritmes d'aprenentatge (tant per a aquells/elles que van per darrere com per davant) és un aspecte a tindre en compte perquè l'aprenentatge siga significatiu. Hem d'evitar que l'alumnat amb menors possibilitats cognitives o simplement menor interès es perda, i alhora evitar l'avorriment o la frustració d'aquells que s'impliquen més.

Cal tindre en compte, però, que els materials seran els mateixos per a tothom, doncs partim de la idea de la inclusió, no de la integració. Si tot l'alumnat és diferent, aleshores tothom ha de tindre els mateixos materials, i donar el millor que puguem, estiguen per damunt, o per davall.

Com que aquesta Unitat Didàctica s'imparteix en quart curs, tot i que en teoria hi ha *Programes de Diversificació Curricular* per a l'alumnat amb majors problemes d'aprenentatge, no tot hi són i el nivell acadèmic general sol ser baix, trobant-nos amb un problema: aquells i aquelles que continuen amb Batxillerat han de tindre una bona base i, qui no, ha de rebre igualment uns coneixements sòlids. Com que no podem – ni devem – concebre l'ensenyament de forma elitista, proposem les activitats puguem adaptar-se al ritme de cada u/una.

A l'avaluació, doncs, es tindran en compte els diferents ritmes de l'alumnat, no valorant-se tots i totes de forma igual, sinó en funció del rendiment que cada u/una done i de l'evolució mostrada des de l'inici de curs. En aquest sentit, hi haurà diferents

nivells d'avaluació a l'hora de realitzar les activitats¹⁴, establint-ne tres: un primer nivell al qual tots i totes hauran d'arribar, un segon amb major complexitat i requeriment de treball, i un tercer per a aquells/elles que més interès hi posen. Açò serà valorat pel professor a través del quadern de classe, per a la realització del qual tindran un guió, on s'assenyalaran aquells aspectes que han d'aparèixer en funció de si es vol arribar a una qualificació determinada o a una altra. Anem a veure un exemple analitzat sobre com adaptariem una mateixa activitat a la diversitat de l'aula:

ACTIVITAT 3. Si França fóra un dònut... Exercici 1. Tot es decideix des de la capital. Documents: mapa de França a l'Antic Règim, mapa de la França departamental, mapa de la xarxa ferroviària francesa del segle XIX, i text historiogràfic *Nacionalismo e inmigración en Francia* (Ramón Máiz)¹⁵.

- Nivell 1. Preguntes purament descriptives, on la resposta pot trobar-se directament. Per exemple, distingit entre la irregularitat/regularitat dels territoris, o assenyalar les característiques de la política francesa (guions al text). Aquest nivell no seria valorat perquè no requereix cap esforç cognitiu.
- Nivell 2. Preguntes de relacionar les parts del text de Máiz per a descobrir les idees principals de l'autor.
- Nivell 3. Preguntes de relacionar els documents entre sí, comprovant, per exemple, l'explicació que dona Máiz sobre per què el mapa de l'Antic Règim es transforma en el mapa departamental.
- Nivell 4. Preguntes de deduir, que no estan als documents, com baremar quines conseqüències ha tingut aquest procés, o si trobem versemblances amb Espanya.

Per a facilitar algun nivell, el professor podrà aportar més informació, altres documents, desglossar les preguntes difícils... per a ajudar també a nivell actitudinal.

D'altra banda, aquell alumnat que desitge incrementar per lliure els seus coneixements, podrà fer-ho sense cap problema, sempre sent això valorat positivament pel professor, i amb la finalitat de propiciar-ho, es proporcionaran activitats complementàries, com ara la lectura d'alguna novel·la, fer el comentari d'alguna pel·lícula, encarregar-se de la posada en comú d'alguna part dels continguts de classe, o

---

¹⁴ Seguint la proposta de Dennis Schmitz a *The less able in myth and reality* (Humanities Curriculum Project).

¹⁵ Els documents poden veure's a l'apartat corresponent de l'annex 2.

ajudant a altres estudiants que no funcionen tan bé. D'aquesta manera, no sols es valora l'actitud intel·lectual, sinó també de cara als companys i companyes.

Donada la complexitat i la maduresa que requereix l'assignatura de Ciències Socials de 4t d'ESO, l'aula s'organitzarà de manera que l'alumnat pugui recolzar-se mútuament¹⁶. Per això, a les classes, no es treballarà de forma individual, sinó per parelles o grups de tres, de manera que els textos, mapes, imatges i altres recursos amb què treballem siguin aprofitats al màxim: extreure la màxima quantitat d'informació possible entre diverses persones, i ajudar a aquells que no tenen tanta capacitat o interès. La classe haurà estat prèviament organitzada pel professor, col·locant a l'alumnat en funció de les seues preferències (si demostren treballar bé) i de les seues necessitats, sempre i quan, d'aquesta manera, tampoc no es perjudique ningú.

Per a tractar d'evitar la desmotivació i ajudar a aquelles persones que necessiten major atenció educativa o noves oportunitats, totes les activitats (quadern de classe, informe final, treball individual i examen) podran ser lliurades de nou aplicant les correccions pertinents recomanades pel professorat, possibilitant així la millora. Únicament no podrà recuperar-se, evidentment, l'apartat de participació a classe.

Per últim, cal esmentar la qüestió de l'optativitat. Incloure-la dins d'una mateixa assignatura és beneficiós perquè permet a l'alumnat elegir i, per tant, es responsabilitza del que ha escollit. En aquesta Unitat l'alumnat podrà elegir el país sobre el qual realitzar el treball (desenvolupat a l'apartat de l'avaluació), permetent acostar-se a la realitat d'un determinat lloc del món en funció de les simpaties o interessos que desperten. De fet, l'atribució dels països serà realitzada pel professor, de no ser que siguin els i les alumnes els que argumenten la seua preferència per un en concret.

---

¹⁶ Veure nota al peu número 6, a l'apartat 4. Metodologia.

9. AVALUACIÓ

9.1. Criteris

Els criteris que se seguiran per a l'avaluació d'aquesta Unitat segueixen el *DECRET 112/2007, de 20 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum de l'Educació Secundària Obligatoria a la Comunitat Valenciana*. Han estat reinterpretats, però, per tal d'incloure-hi els objectius específics i competències bàsiques detallades a l'apartat 3.

- Detectar les principals diferències des del punt de vista de la política i la identitat que hi ha entre les societats de l'Antic Règim i aquelles posteriors a les revolucions liberals, i entendre el component nacionalista que tenen aquestes en el procés de creació de nous Estats al continent europeu al llarg dels segles XIX i XX.
- En aquest sentit, comprendre els trets fonamentals del Nacionalisme com a doctrina política, podent distingir-lo segons fases històriques i territoris, i explicar-lo com a un procés històric que encara continua desenvolupant-se.
- Identificar els arrels històrics d'alguns països europeus, podent traslladar el seu exemple tant quant al procés de formació de l'Estat-nació (Nació construïda a partir d'un Estat previ, Estat-nació construït a partir d'un procés d'unificació, i Estat-nació construït a partir d'un procés d'independència) com per la seua forma d'organitzar-se políticament i administrativa (Estat centralista o Estat federal).
- Entendre el nacionalisme com una de les causes fonamentals de conflicte entre els principals actors de la història europea i mundial durant l'Època Contemporània.
- Analitzar alguns dels possibles conflictes derivats dels enfrontaments entre Estat, nació i cultura, i poder-ho aplicar al cas espanyol i valencià, al menys en la seua forma més bàsica.
- Desenvolupar una actitud crítica contra qualsevol tipus de manipulació mediàtica que apel·le a la identitat individual aprenent a observar què hi ha al darrere dels discursos, escrits, orals o audiovisuals.
- Millorar la lectura comprensiva i la capacitat d'extracció i interpretació de la informació de fonts diverses, gràcies a l'ús de documents.

- Desenvolupar i millorar la capacitat argumentativa, de forma escrita i oral, mitjançant l'ús de documents i la discussió respectuosa.
- Demostrar actituds de condemna contra qualsevol tipus d'acte que viole els Drets Humans i, per contra, enaltir el diàleg, el respecte i la no violència com a valors bàsics per a la convivència en un Estat democràtic.
- La qual cosa no haurà d'impedir empatitzar amb el passat, és a dir, tindre la capacitat d'entendre els fets del passat com a fruit del seu context. L'alumnat haurà de demostrar que ha après del passat, però que no pot condemnar-lo ni canviar-lo.
- Tindre autonomia personal per a aplicar els coneixements acadèmics a la vida quotidiana, de manera que el coneixement escolar siga una eina útil per a les discussions diàries o l'aparició de problemes socials, presentant possibles solucions o simplement permetent tindre una opinió més raonada i fruit de la reflexió, aspectes fonamentals en una societat democràtica.

9.2. Instruments

L'objectiu de la meua programació és, abans de res, que l'alumnat adquirisca una base històrica sobre els processos contemporanis perquè compreguen el món en què viuen i tinguen una consciència responsable sobre el passat que els permeta analitzar críticament el present i actuar en conseqüència al futur. Per tant, aquest no tindrà un pes considerable, doncs els objectius procedimentals i actitudinals s'avaluaran sobre tot al llarg de les activitats de la Unitat. Es tindran en compte a l'hora d'avaluar aquest mes i mig de classe:

- El **quadern de classe**¹⁷, no tant amb la presa d'apuntes sinó amb els textos, mapes i materials utilitzats analitzats i treballats, amb la qual cosa es comptarà amb l'ajuda del professor durant les classes. Un bon quadern de classe serà, de totes formes, necessari per a poder fer un bon informe final a mode de síntesi.
- La realització d'una **síntesi individual**¹⁸ en la qual es responga a les grans qüestions vistes a classe, i per a la qual es podrà tindre en compte la posada en comú portada a terme durant la penúltima sessió de la Unitat. Aquesta síntesi, on hauran d'argumentar-se històricament les qüestions sobre el

---

¹⁷ Veure annex 6. Criteris de correcció del quadern de classe.

¹⁸ Veure annex 7. Pautes per a la realització de la síntesi final individual.

naixement d'Estats-nació, sobre les seues conseqüències i demés aspectes tractats. Els apartats s'especifiquen als annexes.

- **Examen final**¹⁹, desglossant en preguntes més concretes alguns dels aspectes de l'informe de síntesi individual. A l'examen s'avaluarà no tant la capacitat memorística com la capacitat d'extraure informació i comentar-la. Seguint la metodologia a classe, les preguntes hauran de contestar-se a partir de documents, diferents dels vistos a classe, però en la mateixa línia. L'objectiu últim és avaluar la maduresa adquirida per cada alumne/a en solitari, i preparar-se per a possibles proves objectives que hagen de realitzar a llarg de la seua vida acadèmica.
- La **participació** a classe, doncs constantment es demanarà a l'alumnat que emeta la seua opinió (raonada), valorant-se molt positivament la capacitat de reflexió i l'adquisició de maduresa respecte a l'inici del curs. Les activitats plantejades a classe són obertes, flexibles, de manera que s'aprofitaran els possibles debats que sorgisquen, i per tant permetent l'expressió de l'estudiantat. Ací es comptaran també les intervencions a les entrades del bloc.
- La realització d'un **treball d'investigació**²⁰ (individual o per parelles) sobre un país del món, com a activitat d'aplicació del que hem vist a classe, que desenvolupe més als annexes. L'alumnat haurà de realitzar-lo al llarg de la següent unitat didàctica, per a poder incloure les correccions de l'informe individual i l'examen.

9.3. Percentatges

A continuació, adjunte una graella amb la distribució dels percentatges de la qualificació de la Unitat Didàctica. Amb l'objectiu d'acabar amb l'imperi de l'examen i introduir la programació per competències bàsiques, els cinc apartats d'avaluació valen el mateix, i els continguts procedimentals i actitudinals tenen el mateix pes que els conceptuals. Això sí, no tot el treball contribueix igual a la nota de cada contingut.

---

¹⁹ Veure annex 5. Model de prova objectiva.

²⁰ Veure annex 8. Pautes per a la realització del treball d'investigació.

<i>Instrument / Contingut</i>	Conceptuals (33'3%)	Procedimentals (33'3%)	Actitudinals (33'3%)
Quadern de classe (20%)	20%	40%	40%
Actitud participativa (20%)	20%	25%	55%
Prova objectiva (20%)	50%	30%	20%
Informe final (20%)	33'3%	33'3%	33'3%
Treball específic (20%)	25%	50%	25%

Altres aspectes a tindre en compte:

- Treballs voluntaris: fins a 1 punt més en la nota global.
- Funcionament de les parelles/grups de treball: +10% en la nota procedent de continguts procedimentals i actitudinals.

10. BIBLIOGRAFIA

- AISENBERG, B.; LERNER, D. (2008), "Escribir para aprender historia", en: *Lectura y vida: Revista latinoamericana de lectura*, Vol. 29, nº 3
- ANDERSON, B. (1993), *Comunidades imaginadas. Reflexiones sobre el origen y la difusión del nacionalismo*, Mèxic, Fondo de Cultura Económica
- BONAMUSA, F. (1998), *Pueblos y naciones en los Balcanes. Siglos XIX-XX*, Madrid, Síntesis
- CLOGG, R. (1998), *Historia de Grecia*, Madrid, Cambridge University Press
- DOMÍNGUEZ, J. (1991): "El lugar de la historia en el currículum 11-16: un marco de referencia", en: CARRETERO, M.; POZO, I.; ASENSIO, M.: *La enseñanza de las ciencias sociales*. Madrid, Visor
- ESPINOSA, J. R. (1996), *La crisis de la democracia Alemana*, Madrid, Síntesis
- FERNÁNDEZ, A. (1984), *Historia Universal Edad Contemporánea*, Barcelona, Vicens Vives
- FONTANA, J. (2002): "¿Qué historia enseñar?", en: *Pasajes 9*, València, Universitat de València
- HERNÁNDEZ CÁRCELES, D. (s. d.), *Modelo para la elaboración de programaciones i unidades didácticas por competencias*, s. l.

- HOBBSAWM, E. (1998), *Naciones i nacionalismo desde 1780*, Barcelona, Crítica
- HOBBSAWM, E. (2000), *Historia del siglo XX*, Barcelona, Crítica
- LÓPEZ FACAL, R. (2010): “Nacionalismos y europeísmos en los libros de texto: identificación e identidad nacional”, en: *Clio & asociados. La Historia enseñada*, nº 14, Universidad Nacional del Litoral de Santa Fe
- MAESTRO, P. (2002): “El modelo de las Historias Generales y la enseñanza de la Historia: límites y alternativas”, en: *VI Congreso de la Asociación de Historia Contemporánea. Usos públicos de la Historia*, Universidad de Zaragoza
- MAGDALENA CALVO, J. I. (s. d.), *Aprender Geografía e Historia. Aprender a leer*, Ministeri d’Educació i Cultura, Govern d’Espanya,
- MÁIZ, R. (2005), *Nacionalismo e inmigración en Francia: la République une et indivisible y el Affaire du Foulard*, Madrid, Revista de Estudios Políticos
- MONDE DIPLOMATIQUE, LE (2012), *El atlas de las minorías*, Col. Le Monde la vie, València, Fundación Mundiplo
- MONTROYA, M. (2008): “Necesidad y deseo: cambiar la relación educativa”, en: *Enseñar, una experiencia amorosa*, Madrid, Sabina
- MORIN, E. (2001), *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*, Barcelona, Paidós
- MOSSE, G. (2005) *La nacionalización de las masas*, Madrid, Ediciones de Historia
- NÚÑEZ SEIXAS, X. M. (1998), *Movimientos nacionalistas en Europa. Siglo XX*, Madrid, Síntesis
- PÁEZ-CAMINO, F. (1992), *Democracias y dictaduras en los años treinta*, Madrid, Síntesis
- PAREDES, J., coord. (1999), *Historia Universal Contemporánea. De la Primera Guerra Mundial a nuestros días*, Barcelona, Ariel
- PECHARROMÁN J. (1997), *La Europa de las dictaduras*, Madrid, Historia 16
- RAMÍREZ MARTÍNEZ, S.; SOUTO GONZÁLEZ, X. M. (2003), *Proyecto Gea-Clio, Ciencias Sociales: Historia. Cuarto de ESO*, València, Nau Llibres
- RENAN, E. (1882), *¿Qué es una nación?*, Conferència dictada en la Sorbona, París, l’11 de març de 1882
- SÁIZ SERRANO, J. (2011), “Actividades de libros de texto de Historia, competencias básicas y destrezas cognitivas, una difícil relación: análisis de

- manuales de 1º y 2º de ESO”, en: *Didáctica de las Ciencias Experimentales y Sociales*, nº 25, València
- SÁIZ SERRANO, J. (2012), “La Península ibérica medieval y las identidades en los actuales libros de texto de Historia de 2º de ESO”, en: *Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, nº 70, Barcelona
  - VALLS, R. (2005), “El currículo de historia en la enseñanza secundaria española (1846-2005): una aproximación historiográfica y didáctica”, en: *Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, nº 46, Barcelona, Graó,
  - VIDAL-ABARCA, E.; GARCÍA-ROS, R.; PÉREZ-GONZÁLEZ, F. (2010), *Aprendizaje y desarrollo de la personalidad*, Madrid, Alianza

Adreces web:

- Clases Historia (<http://www.claseshistoria.com>)
- Arتهistoria (<http://www.artehistoria.es>)
- Historia Siglo XX (<http://www.historiasiglo20.org>)

11. ANNEXES

ANNEX 1.

PROGRAMACIÓ DEL CURS DE 4t ESO: CIÈNCIES SOCIALS. HISTÒRIA

<p><i>CONCEPTES I INFORMACIÓ</i></p> <p><i>Temporització: aproximadament dos unitats didàctiques per trimestre.</i></p>	<p>U. D. I: <i>Estudies o treballes? L'origen i funcionament del sistema econòmic global.</i></p> <p>A partir de la situació laboral de molts xiquets i xiquetes del Tercer Món, fem una lectura introspectiva de l'evolució del Capitalisme des de les innovacions introduïdes al camp de l'economia per la Il·lustració, i veient com s'ha desenvolupat el sistema capitalista i quines característiques té, parant atenció en el Colonialisme/Imperialisme i en el Neocolonialisme arran la Descolonització.</p> <p>U. D. II: <i>La Tricolor y la Roja. És possible canviar la realitat?</i></p> <p>Anàlisi de la situació de partida de la França i la Rússia prerevolucionàries, fixant-nos en les característiques del poder polític, el sistema econòmic i el pensament imperant, per a després veure com es desconstrueix el sistema i apareix un nou ordre que altera els fonaments del món, en ambdós casos. Estudi de les principals característiques i de quin va ser el resultat a curt i a llarg termini.</p> <p>U. D. III: <i>Essències eternes, fronteres mòbils. Com es construeixen els Estats-nació?</i></p> <p>Estudi de les diferències entre Estats i nacions. Anàlisi del discurs nacionalista tenint com a exemple el concepte de sobirania nacional i com aquest, tot i realitzar-se per primera vegada a Amèrica, té el gran ressò a Europa. Veurem com</p>
---	--

canvien les fronteres i quines conseqüències positives i negatives ha tingut el nacionalisme a escala europea.

U. D. IV: *La Cavalcada de les Valquíries. És possible la resolució de conflictes sense violència?*

Aquesta melodia de Wagner sona al principi de la pel·lícula de Coppola *Apocalypse Now*, ambientada en la guerra de Vietnam. Anàlisi dels discursos bèl·lics de la contemporaneïtat, així com de les principals característiques de les guerres contemporànies, caracteritzades per l'eliminació completa de l'enemic. Estudi dels casos de la Segona Guerra Mundial i de les Guerres de Iugoslàvia com a exemples.

U. D. V: *Cada cop més moderns: la maja de Goya, l'orella de Van Gogh, el Guernica de Picasso.*

Veiem l'evolució de l'art durant l'època contemporània, seleccionant obres importants a partir de les quals veure què reflecteixen del seu context històric, quina utilitat té (o siga, el missatge) i com han evolucionat els canvis estètics. No es tracta de fer una història de les obres mestres, sinó d'aquelles més útils per a fer una lectura històrica de la cultura de l'època. Anàlisi detallat de l'estètica i el missatge de les avantguardes en relació amb la política del període d'entreguerres.

U. D. VI: *Temps de crisi i canvi: de la Batalla d'Almansa a la Batalla de València. La història contemporània del País Valencià.*

Utilitzem el cas valencià per a veure l'evolució històrica d'un territori, agafant-lo per ser el més proper a l'alumnat. Veurem en línies generals els grans esdeveniments polítics, econòmics i socials que han tingut lloc al País Valencià des de la Nova Planta fins l'actualitat, sempre des del punt de vista de la situació actual (és a dir, veient quins problemes poden estudiar-se des de la

	<p>història) i aplicant tots aquells continguts vistos durant la resta del curs de forma més detallada, fent referències a la situació a la resta d'Espanya.</p>
<i>PROCEDIMENTS</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Explicació multifactorial i complexitat dels processos històrics i de la situació del món. - Selecció, síntesi i relació d'informació procedent de diferents fonts. - Ús crític de les fonts d'informació. - Argumentació basada en fets. - Capacitat per a llegir de forma comprensiva i expressar-se correctament, de forma oral i escrita, en valencià o en castellà. - Analitzar a diferents nivells.
<i>ACTITUDS</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Actitud crítica cap a qualsevol forma de discriminació social o violació dels Drets Humans i creació d'una consciència de ciutadania global. - Alhora, comprensió empàtica del passat situant cada esdeveniment en el seu context històric. - Apreciació de la història com a espill del qual poder aprendre i posada en valor de la memòria històrica. - Apostar per una resolució pacífica dels conflictes i entendre que la Humanitat canvia al llarg del temps. - Ser conscients que la història és una construcció social i, per tant, està fonamentada en estudis, però aquestos es basen en fonts. Per tant, valoració de l'argumentació i d'una opinió personal raonada i madura. - Actitud respectuosa cap a altres opinions.
<i>ACTIVITATS EXTRAESCOLARS</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Visita a l'exposició permanent del MuVIM <i>La història del pensament</i>. - Visita a la part contemporània del MhV. - Visita guiada per la part contemporània de la ciutat de València.

ANNEX 2.

DOCUMENTS DEL DOSSIER DE L'ALUMNE/A

PART I. PRESENTACIÓ I INTRODUCCIÓ: D'ESTATS I NACIONS

ACTIVITAT 1. ESTAT, NACIÓ, CULTURA

Frases sobre nacions i nacionalisme²¹.

ADOLF HITLER: “El nostre poble primer ha de ser alliberat de la confusió desesperada de l'internacionalisme i ser educat deliberadament i sistemàtica en un nacionalisme fanàtic.”

ARCADI ESPADÀ: “El nacionalisme està basat en una idea simple: jo vaig arribar abans que tu i, per tant, tinc més drets que tu.”

IÓSIF STALIN: “La nació només es forma com resultat de relacions duradores i regulars, com resultat de la convivència dels homes, de generació en generació. I aquesta convivència perllongada no és possible sense un territori comú”.

CAMILO JOSÉ CELA: “El nacionalista creu que el lloc on va nèixer és el millor lloc del món; i això no és cert. El patriota creu que el lloc on va nèixer es mereix tot l'amor del món; i això si és cert “

EMILIO CASTELAO: “Els anglesos ultratgen als escocesos; els francesos als bretons; els castellans als gallecs. I tots eixos ultratges no són més que un reconeixement tàcit del caràcter nacional.”

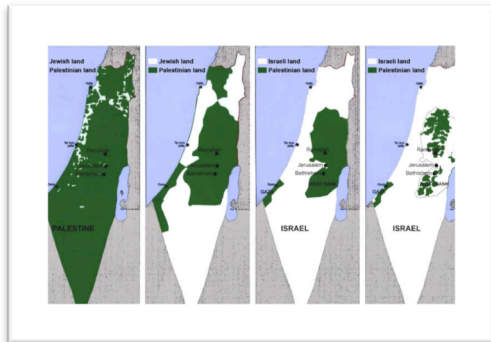
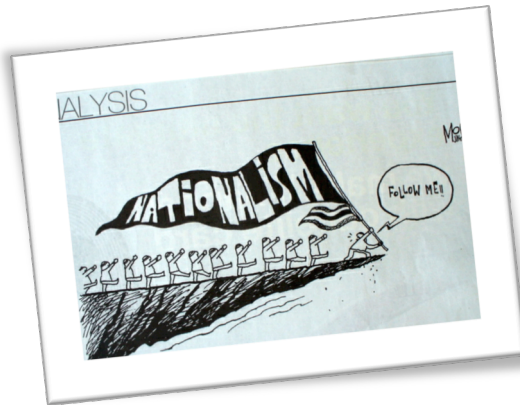
MARIO VARGAS LLOSA: “El desafiament major que té la cultura de la llibertat, de la democràcia en el nostre temps, ve dels nacionalismes“.

MANUEL FRAGA: “Es pot ser galleguista sense ser nacionalista, que és una traïció a Espanya i a la Constitució”.

ALBERT EINSTEIN: “El nacionalisme és una malaltia infantil. És el xarampió de la humanitat.”

²¹ http://www.frasecelebre.net/Frases_De_Nacionalismo.html

PART II. UNA NACIÓ CONSTRUÏDA SOBRE UN ESTAT: EL CAS FRANCÈS

ACTIVITAT 1: MATEU ALS GAVATXOS!

Exercici 1. Els francesos sempre fent-nos la punyeta

Canal + Francia y sus guiñoles revolucionan España (TeleSUR)²²

Canal + Francia acusa de dopaje a todo el deporte español (Las Provincias, 9/2/12)

La polémica sigue creciendo en torno a los vídeos de los guiñoles de Canal + Francia. Un día después de la emisión de un 'sketch' ofensivo para la figura de Rafa Nadal en el que se ponía entredicho los éxitos de los deportistas españoles con el lema 'no ganan por casualidad', han vuelto a la carga. La reacción ha sido publicar una nueva grabación en la que satiriza en relación a las victorias de Contador en el Tour, insinuando transfusiones de sangre. Canal + Francia fue más allá con otra grabación en la que se podía ver a Nadal, Casillas y Gasol -tres de los máximos referentes del deporte español- firmando autógrafos con jeringuillas.

Por la ofensa a Nadal, la Federación Española de Tenis «demandará a Canal + Francia por la emisión de un vídeo en el que, además de insinuaciones inadmisibles e injuriosas, se permite la utilización del distintivo y anagrama de esta federación». Además, «recabará el apoyo de las demás Federaciones Deportivas españolas relacionadas en dicho vídeo, para la articulación común de dicha acción judicial», según explica la nota de la RFET. Alejandro Blanco, presidente del Comité Olímpico Español, aseguró que «nadie hace más que España contra el dopaje». En medio de esta agria polémica se hizo pública la detención por presunto tráfico de productos prohibidos del marido de la ciclista -y leyenda- francesa Jeannie Longo.

Exercici 2. Anomenem-los gavatxos

²² <http://www.youtube.com/watch?v=-5uXDXoli10>

Definició de gavatx pel Diccionari de la llengua catalana (IEC)

gavatx-a

1 1 adj. i m. i f. [LC] Natural del migdia de França enllà del Rosselló.

1 2 adj. i m. i f. [LC] Francès, dit despectivament.

2 m. [AGA] Préssec d'una varietat de carn blanca i pell vermella.

ACTIVITAT 2: QUÈ ÉS FRANÇA I SER FRANCÈS?

Exercici 1. Característiques de França com a nació

Frases de personalitats celebres sobre la Nació francesa.²³

*“Si s'atén al valor intrínsec de la nació francesa, cap altra és més gloriosa, per qualsevol lloc que es mire.
Les lletres, les armes, les arts, tot floreix en aquell opulentíssim regne.
Ell va donar gran quantitat de sants a les estrelles, innumbrables herois a les campanyes, infinits savis a les escoles. El valor i t dels francesos els fa brillar en quants teatres es troben.”*

Benito Jerónimo Feijóo

“França no pot ser França sense la grandesa.”

Charles de Gaulle

"Sí, jo sóc descendent d'immigrants, fill d'un hongarès i nét d'un grec que va lluitar per França en la Primera Guerra Mundial. Sí, la meua família va vindre de fora. Però en la meua família, senyor Le Pen, vam estimar França perquè sabem el que li devem. França no és una raça, no és una ètnia, no és el dret de la sang, és una voluntat de viure junts i compartir els mateixos valors."

Nicolas Sarkozy

“A França, tot burgès vol ser artista, mentre que a Anglaterra tot artista vol ser burgès. En això consisteix la gran superioritat de França sobre Anglaterra.”

Oscar Wilde

"El francès que, amb un fons de virtut, instrucció i bon sentit, poseeix els modals i la bona educació del seu país, constitueix la perfecció de la natura humana.”

Lord Chesterfield

Exercici 2. Ser francès hui dia.

²³ http://www.literato.es/frases_de_franzia, <http://www.misfrasescelebres.com/frases-celebres/Franceses>, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5I6UKfbb_6UJ.es.wikiquote.org/wiki/Franzia+txto+nacion+francesa&cd=10&hl=ca&ct=clnk&gl=es

Francia plantea el debate: ¿qué es ser francés? (RTVE)²⁴

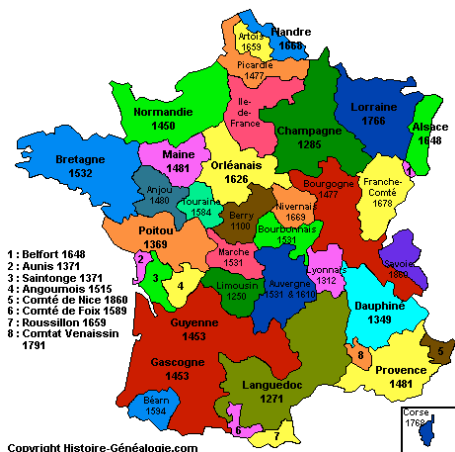
ACTIVITAT 3: SI FRANÇA FÓRA UN DÒNUT...

Exercici 1. Tot es decideix des de la capital

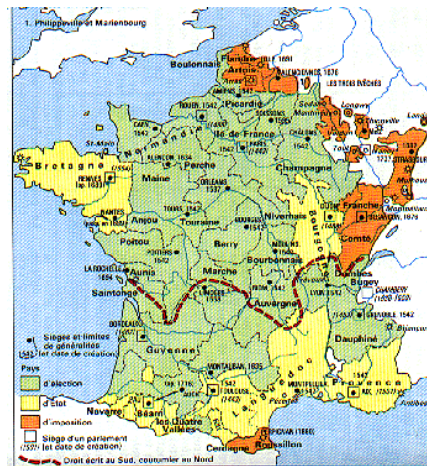

Mapes de França: 1. Províncies de la Monarquia Francesa, 2. Tipus de província en 1789, 3. Divisió departamental de la República, 4. Xarxa ferroviària francesa durant el segle XIX.²⁵

1.

2.

²⁴ <http://www.rtve.es/alacarta/videos/programa/francia-plantea-debate-ser-frances/619878>

²⁵ <http://www.histoire-genealogie.com/spip.php?article79>,

http://www9.georgetown.edu/faculty/spielmag/docs/legrandsiecle/france17_1.htm,

http://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_des_chemin_de_fer_fran%C3%A7ais,

<http://explo.com/D%C3%A9partements>

3.

4.

Nacionalismo e immigración en Francia (Ramón Máiz)²⁶.

En otro orden de cosas, la lenta nacionalización de Francia frente a los territorios tradicionales y regiones internas, entre 1880 y 1910, fusionó como bien sabemos por Eugen Weber, el patriotismo cívico con la vertebración mediante infraestructuras viarias de unificación territorial radial, un sistema educativo generalizador de la lengua, historia y símbolos de la nación, así como el ejército, La Grande Armée elevada a instrumento decisivo de socialización nacionalitaria en la Grande Nation.

Ahora bien, por detrás de diferencias capitales, toma cuerpo en Francia a lo largo del siglo XIX y primera parte del XX un consenso oculto que, atraviesa derecha e izquierda y constituirá el canon interpretativo de la Nación y la república sobre la Francia contemporánea basado en:

- absolutismo cultural y lingüístico
- centralismo y unitarismo antiparticularista
- narrativa histórica de la Grandeur militar y civilizadora
- designación del «otro», el emigrante, como culturalmente ajeno e inferior, si bien con dos alternativas: republicana y asimilacionista, «nacionalista» y excluyente.

Exercici 2. Ser francès és parlar francès?

1. El patuès, l'origen del mal (El atlas de las minorías, de Le Monde-La Vie)²⁷.

En contemplar detingudament el mapa de les llengües regionals, s'observa un evident caràcter concèntric: la regió d'Île-de-France i l'oceà dels seus marges, els seus dialectes (del francès) i els seus patuès (tot allò que és no francès). El Louvre, Versalles, l'Eliseu, una concentració enorme de circuits bancaris, industrials, mediàtics i culturals, "l'estrela de Legrand" de les línies ferroviàries, d'una banda,

²⁶ MÁIZ, R. (2005), *Nacionalismo e immigración en Francia: la République une et indivisible* y el *Affaire du Foulard*, Madrid, Revista de Estudios Políticos

²⁷ MONDE DIPLOMATIQUE, LE (2012), *El atlas de las minorías*, Col. Le Monde la vie, València, Fundació Mundiplo

i... “el desert francès”, d’una altra. Abans de la descentralització (1982), l’autoritat i les decisions venien de París, en intercanvi amb les forces vives i les energies creixents de les províncies (en llatí “països vençuts”) o de les colònies llunyanes. La llengua del lloc del poder, depredadora de les altres llengües, esdevenia a poc a poc la llengua de la història de França.

Va haver una confiscació del poder polític, poètic i lingüístic. L’academicisme i les escoles de bons modals van corregir, a partir de l’absolutisme, els comportaments incorrectes: “l’origen del mal és el patuès”, ens diu el diccionari de Gasconismes corregits (1766). Per a pertànyer a l’elit, sàlia parlar la llengua del poder. Però encara quedava el poble. El pla de nacionalització de les menys i dels comportaments va funcionar a marxes forçades, particularment sota la III República, amb la internció de resarcir el trauma de 1870. En aquest corrent, el ministre del qual estava tanmateix a càrrec de la colonització d’una França que anava des de Dunkerque (“l’església de les dunes”, en flamenc) fins a Tamanrasset, el “patuès” era un indicatiu de retard. Despertava el fantasma de la fragmentació nacional: per la qual cosa, calia eradicarlo. Es ridiculitzava l’accent, s’estigmatitzava la “falta” i s’inculcava la vergonya. A gran escala, als xiquets que parlaven dues llengües se’ls ensenyava que sols hi havia una. La realitat de la diversitat lingüística i cultural del territori nacional va haver de sotmetre’s a la normalització a ultrança: “Totes les pretensions d’universalitat s’han transferit a la idea nacional i França pretén materialitzar un valor universal servint-se de la seua idea nacional”, comentava el filòleg alemany Ernst Robert Curtius.

2. Imatge: Parlez français, soyez propres (Parleu francès, sigueu nets).²⁸

²⁸ <https://ibfrenchsmc.wikispaces.com/Variétés+linguistiques>

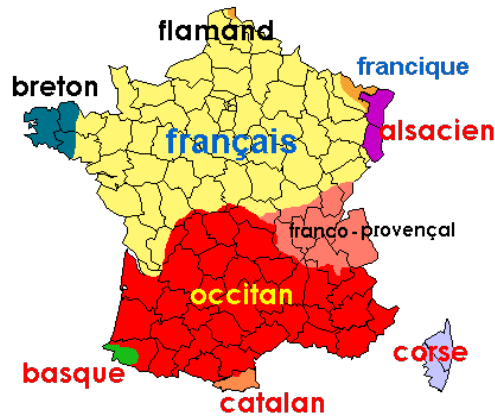
3. Imatges de rètols bilingües francès-occità, francès-català, francès-basc, francès-cors i francès-bretó²⁹.

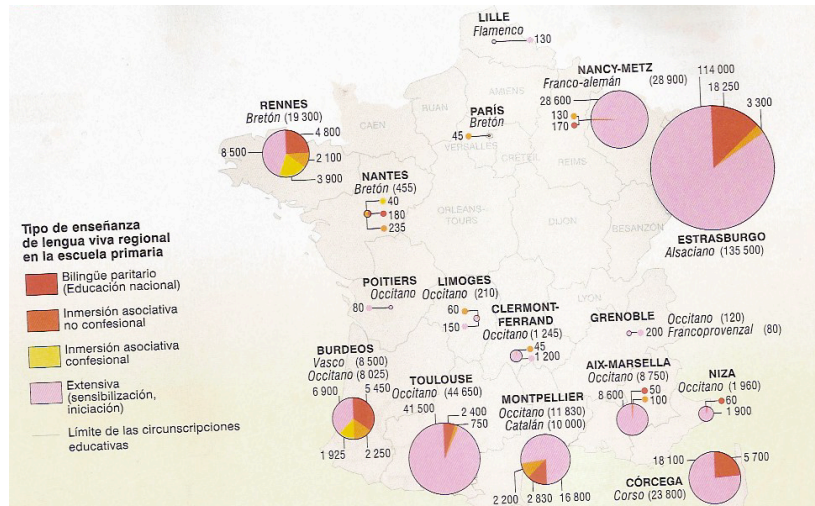
²⁹ Procedència diversa, recerca a *Google Imatges*.

4. Mapa amb els predominis lingüístics tradicionals de França.³⁰

5. Tipus d'ensenyament de llengües regionals a l'escola primària (2011).³¹

ACTIVITAT 4: LA MISSIÓ CIVILITZADORA DE FRANÇA

Exercici 1. La supèrbia dels països moderns

Àfrica comença als Pirineus i Pa i bous. Wikipedia.

“Àfrica comença als Pirineus” és una expressió despectiva usada en contra d'Espanya que es basa en la situació geogràfica de la Península Ibèrica. Té el seu origen a França, atribuint-se la seua encunyació a Alexandre Dumas, afirmació que ha estat repetidament desmentida. Nascuda en algun

³⁰ <http://www.ecoloinfo.com/2010/03/12/sur-la-langue-de-ma-mere>

³¹ MONDE DIPLOMATIQUE, LE (2012), *El atlas de las minorías*, Col. Le Monde la vie, València, Fundación Mundiplo

moment entre finals del segle XVIII i començaments del segle XIX; va ser molt utilitzada a Europa durant tot eixe segle, i era habitual en l'Espanya del segle XX, on es deia de manera burlesca. Els historiadors García de Cortázar i González Vega van escriure que, despectiva o no, l'expressió és únicament la constatació d'eixa especificitat cultural de l'àmbit peninsular, difícil d'assimilar a les categories dels països desenvolupats, referint-se a l'estreta unió que ha tingut Espanya tant respecte a Àfrica com respecte a Europa. Tampoc han faltat intel·lectuals que van tractar de donar-li la volta al seu significat i utilitzar-la com motiu d'orgull, com va ser el cas de Miguel de Unamuno en "Sobre la independència de la patria" (1908). Altres, com Antonio Machado, es van ofendre amb ella i van argumentar en la seua contra.

"Pa i bous" és un tòpic cultural espanyol que, parafrasejant l'expressió llatina de Juvenal "Panem et circenses" (Pa i circ), descriu la festa dels bous com una diversió que afalaga les baixes passions del poble pla, esmorteix els conflictes socials i el manté en una situació d'endarreriment.

Exercici 2. Som els europeus millors que els demés?

1. Discurs de Jules Ferry front la Càmera (1885) i 2. La colonització als temps moderns (P. Leroy-Beaulieu, 1874).³²

1.

- Jules Ferri: "La política colonial s'imposa en primer lloc en les nocions que han de recórrer o l'emigració, ja per ser pobra la seua població, ja per ser excessiva. Però també s'imposa en les quals tenen o bé superabundància de capitals o bé excedent de productes aquesta és la forma modern actual més estesa i més fecunda (...). Des d'aquest punt de vista, ho repetisc, la fundació d'una colònia és la creació d'un mercat(...). En el temps en què estem i amb la crisi que passen totes les indústries europees, la fundació d'una colònia és la creació d'una eixida. Allí on romanga el nus colonial entre la mare pàtria que produeix i les colònies que ella va fundar, es tindrà el predomini dels productes: econòmic, i també polític (...) Hi ha un segon punt que he d'igualment abordar: és el costat humanitari i civilitzador de la qüestió. Cal dir obertament que, en efecte, les races superiors tenen un dret pel que fa a les races inferiors perquè existeix un deure envers elles. Les races superiors tenen el deure civilitzar a les races."

- Sr. Maigne: "S'atreveix vostè a dir això en el país on s'han proclamat els drets de l'home?"

- Sr. Guilloutet: "És la justificació de l'esclavitud i de la tracta de negres."

- Jules Ferri: "Si l'honorable Sr. Maigne té raó, si la Declaració dels Drets de l'Home ha estat escrita per als negres d'Àfrica equatorial, llavors, amb quin dret van vostès a imposar-los els intercanvis, el tràfic? Ells no els han cridat... Les races superiors tenen el deure civilitzar a les races inferiors. I existeix algú que pugua negar que hi ha més

³² <http://www.claseshistoria.com/imperialismo/%2Bjulesferry4.htm>,
<http://www.claseshistoria.com/imperialismo/%2Bbeaulieu.htm>

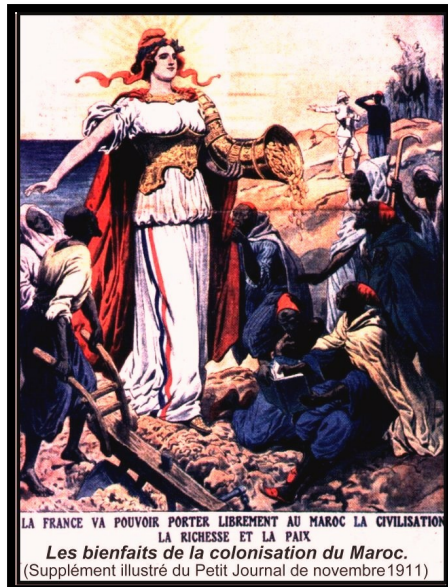
justícia, més ordre material i moral en l'Àfrica del Nord des que França ha fet la seua conquesta?"

2.

"La colonització és la força expansiva d'un poble, és la seua potència de reproducció, és la seua dilatació i la seua multiplicació a través de l'espai, és la submissió de l'univers o d'una gran part d'ell, a la seua llengua, als seus costums, a les seues idees i a les seues lleis. Un poble que colonitza és un poble que posa els fonaments de la seua grandesa i de la seua supremacia futura (...). Des del punt de vista moral i intel·lectual, aquest creixement del nombre de les forces i de les intel·ligències humanes modifica i diversifica la producció intel·lectual. Qui pot negar que la literatura, les arts i les ciències d'una raça determinada, en ser amplificats, adquireixen un impuls que no es troba entre els pobles d'una naturalesa més passiva i sedentària? Des de qualsevol punt de vista que s'adopti, siga que ens acontentem amb la consideració de la prosperitat, de l'autoritat i de la influència política, siga que ens elevem a la contemplació de la grandesa intel·lectual, heus ací l'enunciat d'una veritat indiscutible: el poble que colonitza més és el primer i millor poble, i si no ho és avui, ho serà demà."

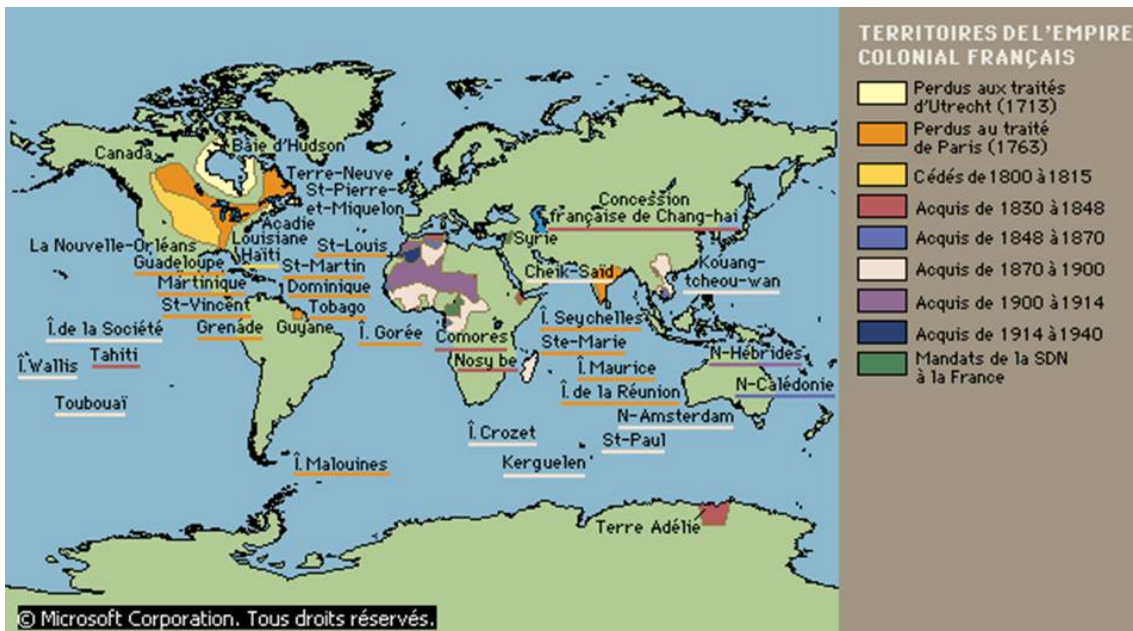
Imatges propagandístiques de l'Imperi francès, on França es presenta com a civilitzadora del món.³³

³³ <http://hgsavinagiac.over-blog.com/article-31578625.html>
<http://www.ldh-toulon.net/spip.php?article1066>

Mapa de l'Imperi colonial francès.³⁴

³⁴ http://lettres-histoire.info/lhg/histoire/tice_histoire/TBacPro%20Europe%20et%20colonisation/empires_coloniaux.htm

PART III. UNA NACIÓ NASCUDA D'UNA UNIFICACIÓ: EL CAS ALEMANY

ACTIVITAT 1: DEL COGOMBRE I DE L'ESVÀSTICA

Exercici 1. Llibertat d'expressió i memòria històrica

Los alemanes podrán leer el prohibido “Mein Kampf” (17/1/2012), Un mundo de libros.³⁵

El libro Mein Kampf (Mi Lucha), de Adolf Hitler, prohibido en las librerías germanas, volverá a comercializarse en quioscos de periódicos, luego de que una editorial británica anunció la publicación de pasajes del texto en Alemania.

Pero el estado de Baviera, que tiene los derechos de reproducción del libro que explica la visión nazi de la supremacía racial aria, dijo que estaba considerando medidas legales para bloquear la publicación.

La reimpresión de la autobiografía del dictador nazi, que muestra sus ambiciones de conquistar vastas áreas en Europa oriental para la “raza superior”, está prohibida en Alemania excepto para estudios académicos.

El primero de tres pasajes de 16 páginas del libro, junto a un comentario crítico, será publicado este mes con una tirada de 100,000 ejemplares, dijo a la agencia Reuters Peter McGee, director de la editorial Albertas Ltd., con sede en Londres.

“Es un tema sensible en Alemania, pero lo increíble es que la mayoría de los alemanes no tiene acceso a Mein Kampf porque tiene este tabú, esta ‘magia negra’ que la rodea”, comentó McGee.

“Queremos que Mein Kampf sea accesible así las personas pueden verla por lo que es, y luego desecharla. Una vez expuesta, puede ser relegada al tacho de basura de la literatura”, añadió.

Los pasajes serán distribuidos como un suplemento del semanario de la compañía, una polémica serie llamada Zeitungszeugen (Diario Testigo), que reproduce páginas de periódicos nazis de las décadas de 1920 y 1930, junto con un comentario.

³⁵ <http://latiendadepaco.info/2012/01/17/los-alemanes-podran-leer-el-prohibido-mein-kampf>

Exercici 2. Alemanya, potència europea de nou

We are pepino, del programa *El Hormiguero* (6/6/11).³⁶

ACTIVITAT 2: ALEMANYA HA EXISTIT DES DE SEMPRE?

Exercici 1. Una llengua és igual a una nació?

Discursos a la nació alemanya (Fichte, 1807 i 1808) i **Pensaments i records** (Bismarck, 1899)

“Tots aquells que parlen un mateix idioma (...) es troben units entre si des del principi per un cúmul de llaços invisibles (...) de manera que els homes no formen una nació perquè viuen en aquest o l'altre costat d'una serralada o un riu, sinó que viuen junts (...) perquè primitivament, i en virtut de lleis naturals d'ordre superior, formaven ja un poble. Així la nació alemanya, gràcies a posseir un idioma i una manera de pensar comunes, es trobava suficientment unida i es distingia amb claredat dels altres pobles de la vella Europa...”

Fitche: Discursos a la nació alemanya, 1807

“Qui havia nascut dins de l'àmbit de la llengua alemanya era considerat ciutadà per partida doble; d'una banda, era ciutadà de l'Estat en què havia nascut, a la protecció del qual era encomanat; d'una altra, era ciutadà de tota la pàtria comuna de la nació alemanya. [...] De la mateixa manera que, sense lloc a dubte, és cert que, allí on hi ha una llengua específica, ha d'existir també una nació específica amb dret a ocupar-se dels seus assumptes amb autonomia i a governar-se ella mateixa, pot al seu torn dir-se que un poble que ha deixat de governar-se a si mateix ha també de renunciar a la seua llengua i confondre's amb el vencedor a fi que sorgisquen la unitat i la pau interior (...)”

Fitche: Discursos a la nació alemanya, 1808

“La il·limitada sobirania de les dinasties, dels nobles, de les ciutats i viles imperials va

³⁶ <http://www.youtube.com/watch?v=-hEitJ3V1oU>

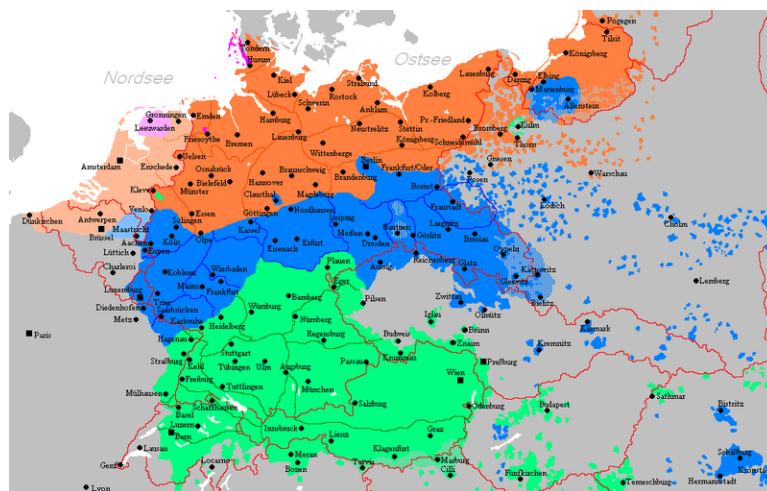
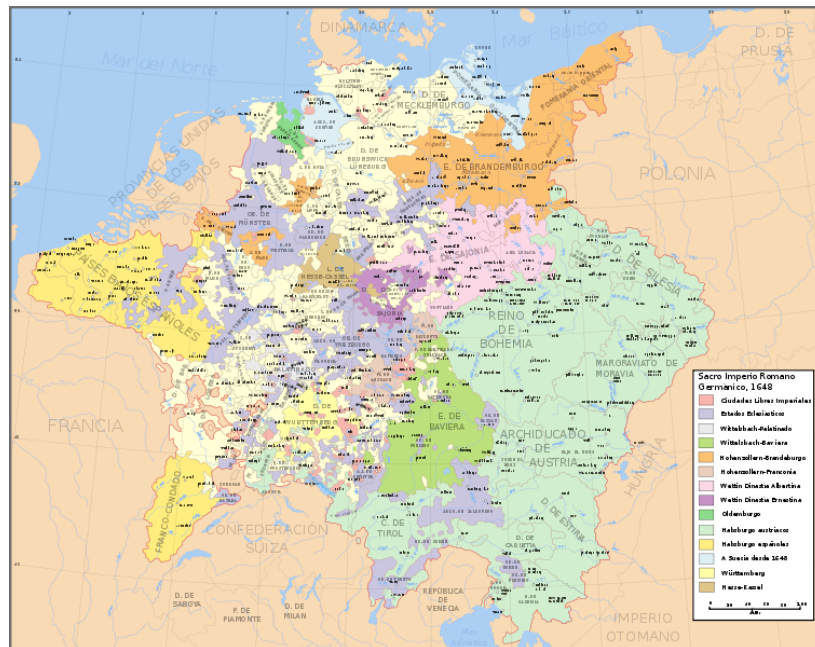
ser una adquisició revolucionària a costa de la nació i de la seua unitat. M'ha semblat sempre una cosa monstruosa el fet que la frontera que separa a l'habitant saxó de Salzwedel, del saxó de Brunswick, prop de Lüchow, frontera difícil de reconèixer a causa dels seus pantans i erms, obligue a aquells dos saxons a pertànyer a dues diferents entitats nacionals, potser enemiga l'una de l'altra, una les quals regida des de Berlín, l'altra des de Londres, i més tard des d'Hannover.”

Bismarck: Pensament i records, 1899

Exercici 2. Imaginant-nos l'Alemanya unificada.

Mapes del Sacre Imperi Romà Germànic al 1648 i dels dialectes alemanys històrics.³⁷

³⁷ Font: Wikimedia Foundation.

ACTIVITAT 3: LA INDEPENDÈNCIA DELS “PAÏSOS ALEMANYS”

Exercici 1. Les fronteres canvien

Mapes: 1. Confederació Germànica (1866), 2. Imperi alemany (1880), 3. Alemanya nazi (1939) i 4. Alemanya dividida després de la II Guerra Mundial (1949).³⁸

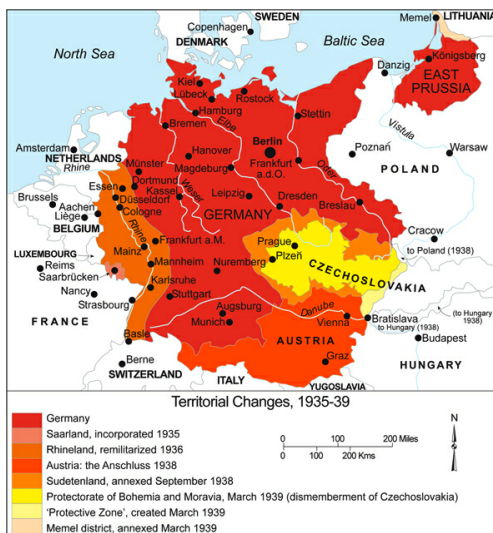
1.

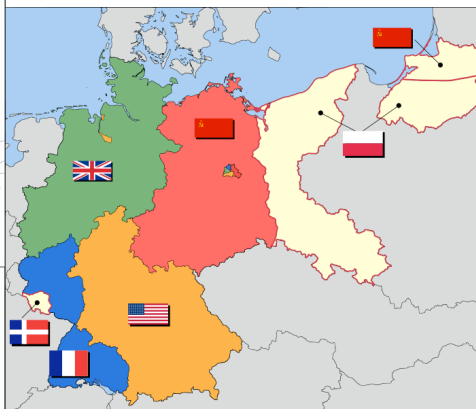
2.

3.

4.

³⁸ http://www.kalipedia.com/popup/popupWindow.html?anchor=klphisuni&tipo=imprimir&titulo=Impri mir%20Art%EDculo&xref=20070717klphisuni_227. Kes, *Wikimedia Foundation*, http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/map.cfm?map_id=2884

Exercici 2. Un tipus d'Estat especial: la república federal

Mapa de la República Federal d'Alemanya.³⁹

ACTIVITAT 4: EL TERROR NAZI

Exercici 1. En què va consistir el projecte de Hitler?

Discurs de Hitler sobre economia al Reichstag (30/1/1937).⁴⁰

Allò que, no obstant, em va induir a creure en el renaixement alemany i especialment en el sanejament de l'economia enfront d'aquesta situació terrible i -com ja vaig dir-sense perspectives precisament per als experts, està fundat en dues raons.

Sempre em van inspirar compassió els éssers pusil·lànimes que, davant qualsevol situació difícil, es troben disposats a pronosticar immediatament l'enfonsament d'un poble. Què vol dir enfonsament? El poble alemany va viure ja abans de l'època en què adquirim consciència de la seua història. I encara que passem per alt completament les seues primeres vicissituds, és evident que, durant 2.000 anys, més d'una vegada catàstrofes indicibles sofriments van afligir aquella part de la humanitat que hui anomenem poble alemany. Fam, guerra i pesta van irrompre espantosament en el nostre poble segant vides de manera horrorosa. Cal tenir fe infrangible en la força vital d'una nació quan es pensa que fa pocs segles, en una guerra de 30 anys, el nostre poble alemany es va reduir de 18.000.000 a 4.000.000 milions! Si pensem que aquest país, abans pròsper, va ser saquejat, estripat i empobrit, que les seues ciutats van ser incendiades, els seus pobles i llogarets escalabornats, i els camps abandonats i deserts! Però decennis més tard el nostre poble va començar de nou a créixer, les ciutats a omplir-se de nova vida, els camps a llaurar-se i a ressonar en ritme gegantesc, el cant del treball que ens va brindar nova existència i nova vida...

³⁹ <http://deutschlandkarte.blogspot.com.es/2012/05/karte-der-bundesrepublik-deutschland.html>

⁴⁰ <http://www.estudiodehitler.com/2011/01/discurso-de-hitler-sobre-economia.html>

Jo tenia la ferma creença i la sagrada convicció que s'assoliria detenir la catàstrofe econòmica alemanya en el moment que arribara a creure en l'imperible d'un poble i s'assignara a l'economia el paper que li correspon com servidora en la vida del poble.

Discurs de Hitler sobre l'Anschluss al Reichstag (18/3/1938).⁴¹

Fragments del Diari d'Anna Frank (9/10/1942 i 13/1/1943).⁴²

Hui no he d'anunciar-te més que notícies depriments. Molts dels nostres amics jueus són a poc a poc embarcats per la Gestapo, que no camina amb contemplacions; són transportats en furgons de bestiar a Westerbork, al gran camp per a jueus, en Dentre. Westerbork ha de ser un malson; centenars i centenars estan obligats a rentar-se en una sola habitació, i falten els W.C. Dormen els uns damunt dels altres, amuntonats en qualsevol racó. Homes, dones i xiquets dormen junts. Dels costums no parlem: moltes de les dones i noies estan encinta. Impossibile fugir. La majoria està marcada pel crani afaitat, i altres, a més, pel seu tipus jueu.

Si açò succeeix a Holanda, què serà a les regions llunyanes i bàrbares de les quals Westerbork no és més que el vestibul? Nosaltres no ignorem que eixa pobra gent serà massacrada. La ràdio anglesa parla de cambres de gas. Després de tot, potser siga millor morir ràpidament. Això em té malalta.

El terror regna en la ciutat. Nit i dia, transports incessants d'eixa pobra gent, proveïda tan sols d'una bossa al muscle i d'un poc de diners. Aquests últims béns els són llevats en el trajecte, segons diuen. Se separa a les famílies, agrupant a homes, dones i xiquets.

Els xiquets, en tornar de l'escola, ja no troben als seus pares. Les dones, en tornar del mercat, troben les seues portes segellades i noten que les seues famílies han desaparegut.

També els toca als cristians holandesos: els seus fills són enviats obligatòriament a Alemanya. Tot el món té por.

⁴¹ <http://www.youtube.com/watch?v=jacVow1nB2U>

⁴² http://redescolar.ilce.edu.mx/redescolar/act_permanentes/historia/html/anaf Frank.htm

Centenars d'avions volen sobre Holanda per a bombardejar i deixen en ruïnes les ciutats alemanyes; i a cada hora, centenars d'homes cauen a Rússia i a Àfrica del Nord. Ningú està a l'abric, el globus sencer es troba en guerra, i encara que els aliats guanyen la guerra, encara no es veu el final.

Podria seguir durant hores parlant de la misèria implicada per la guerra, però això em lleva l'al·lè de més en més. No ens queda més que aguantar i esperar la fi d'aquestes desgràcies. Jueus i cristians esperen, el món sencer espera, i molts esperen la mort.

Exercici 2. Triangles de colors: tothom podria ser víctima.

Sistema de marcatge als camps de concentració nazis.⁴³

	Political enemies	Professional criminals	Foreign forced laborers or Emigrants	Jehovah's Witnesses (Bible Students)	Sex offenders (usually male homosexuals)	"Asocials"	Roma (Gypsies)
Basic colours							
Markings for repeaters							
Inmates of penal battalions (German: <i>Strafkompanie</i>)							
Markings for Jews							

Special markings				3846296229
	Jewish race defiler	Female race defiler	Escape suspect	Inmate number
	Pole: "P" on a red triangle	Czech: "T" (the German word for Czech is <i>Tscheche</i>) on a red	Member of the armed forces : red triangle, an enemy POW or a	Special inmates' brown armband

⁴³ http://en.wikipedia.org/wiki/Nazi_concentration_camp_badges

PART IV. UNA NACIÓ QUE S'INDEPENDITZA

ACTIVITAT 1: QUÈ SABEM EXACTAMENT DE GRÈCIA?

Exercici 1. L'Acròpoli, la reina Sofia i les platges de Mykonos

Vídeo promocional de turisme del Govern grec.⁴⁴

Exercici 2. Una societat estripada

Batalla campal en Atenas entre policías y manifestantes (Euronews).⁴⁵

⁴⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=cjCp-ZAxPRE>

⁴⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=GUMjQ9VdPmA>

ACTIVITAT 2: EL NAIXEMENT DE LA GRÈCIA ACTUAL

Exercici 1. La Independència de Grècia

Proclama de l'Assemblea Nacional Grega (27/1/1822)⁴⁶

“Nosaltres, descendents dels savis i nobles pobles de l'Hèl·lade, nosaltres, que som els contemporanis de les esclarides i civilitzades nacions d'Europa (...), no trobem ja possible patir, sense covardia i automenyspreu, el jou cruel del poder otomà que ens ha sotmès per més de quatre segles (...). Després d'aquesta perllongada esclavitud, hem decidit recórrer a les armes per a venjar-nos i venjar la nostra pàtria contra una terrible tirania.

La guerra contra els turcs (...) no està destinada a l'obtenció d'avantatges per a una part aïllada del poble grec; és una guerra nacional, una guerra sagrada, una guerra l'objecte de la qual és reconquerir els drets de la llibertat individual, de la propietat i de l'honor, drets de què els pobles civilitzats d'Europa, els nostres veïns, gaudeixen hui”.

Exercici 2. Què es pensava de Grècia al passat?

Les Orientals (1829) de Victor Hugo i Himno a Grecia (1810) de Lord Byron.⁴⁷

Consola't! La Grècia, per fi, és lliure.

*Europa restableix l'equilibri
entre els sentenciats i botxins.*

Consola't: no existeixen ja tirans.

França combat i el destí canvia.

Concedeix que la mà que et vinga

el menys i en canvi es reserve

una fulla de llorer de la teua corona.

Oh, Grècies de lord Byron i d'Homer:

- tu, nostra germana, i tu, la mare comuna.-

canteu, si de cas la vostra veu amarga

no es va extenuar cridant encara!

Cícladas islas, islas de la Grecia, que el mar Egeo con sus ondas baña, donde surgiera la materna Delos, cuna de Apolo.

La ardiente Safo, del amor maestra, aquí pulsó la septicorde lira; aquí de Alceo resonó el divino, plácido canto. De vuestros campos en la verde alfombra manto de flores primavera tiende; aún lanza Febo sobre nuestros campos vívido rayo. Todo se eclipsa menos vuestra gloria; el bronce muere y se deshace el mármol; mas queda el nombre del varón guerrero, prole de Marte. Queda de Lesbos la armoniosa lira, la voz

⁴⁶ <http://roble.pntic.mec.es/cgee0016/4esohistoria/quincena3/textos/5c-nacionalismogrecia.html>

⁴⁷ <http://www.instantesdeficcion.com.ar/Inmortales/Byron.htm#HIMNOAGRECIA>

sublime del Esmírneo ciego, la del Teyo donairoso anciano cítara blanda. Allende el Ponto, cuyas iras doman del vago viento en las veloces alas, de donde nace, adonde muere el día, vuelan sus cantos. Desde la cima del erguido monte de Maratón descubriréis el llano, y allá..., más lejos..., el hichado golfo de Salamina. En otro tiempo, sobre aquella roca un rey de reyes contempló altanero el hondo mar que ante sus pies hervía lleno de naves. Las ondas cubren innumerable armada; llena los campos multitud guerrera; hombres sin cuento, de su voz pendientes, callan atónitos. Contólos Jerjes al nacer la aurora, contólos luego al expirar la tarde: millones eran al rayar el día, ni uno a la noche. ¿Dónde los fuertes, los guerreros dónde, que amenazaban dominar la tierra? El eco sólo responderle pudo ronco gimiendo. ¿Dónde hoy, ¡oh, patria!, tus preclaros hijos armipotentes en la lid sañuda? ¿Por qué no suena en las tendidas playas grito de guerra? Yace en el polvo la olvidada lira y ya no late el corazón robusto. ¿Cuándo de gloria y libertad el himno libre resuena? ¡Ay! ¿Qué me resta en mi dolor inmenso? Llanto y vergüenza por la patria esclava; bañad en lloro las que a Grecia oprimen duras cadenas. ¡Ah, ni vergüenza en vuestra faz, ni lloro! Descubre, ¡oh, tierra!, tu profundo seno, y tres siquier de los trescientos brota... Tres espartanos. Como el fragor de los torrentes, zumba el de las sombras vigoroso grito: "Alzad vosotros la dormida frente uno tan sólo". Todos calláis. Nuevos cantares suenan; llenad las copas de espumante vino; bélicos himnos al feroz entone tártaro errante. ¿En vuestra afrenta dormiréis tenaces? ¿Por qué no suena el belicoso canto? ¿Por qué no emprende la falange altiva pírrica danza? Para fijar el pensamiento alado, Cadmo inventó los personales signos; de los argivos conserváis las letras, no sus hazañas. Llenad las copas de espumante néctar, bebed de Samos el ardiente vino que Anacreonte celebrara un día plácidamente. Cantó Anacreón el amor y el vino, cual del tirano Policrates siervo; mas era heleno Policrates: cuna diérale Samos. ¡Del Quersoneso vengador tirano, rompe los lazos que nos ligan hora! ¡Cargue tus brazos la pesada lanza, fuerte Milcíades! Llenad las copas de espumante vino; allá en las rocas de la antigua Suli quedan los restos de potente raza, siempre guerrera. Quizá hallaremos entre aquellos bravos quien nos conduzca a la tremenda liza, y tinto en sangre el fulminante hierro lleve al combate. No de los francos esperéis ayuda, que reyes tienen de venales almas; libres os hagan, para siempre libres, vuestros aceros. Llenad las copas de espumante vino; vírgenes dancen en la selva umbría; yo admiro el brillo de sus negros ojos, nido de amores. Mas, ¡ay!, ¿será que tan hermosos pechos deban un día amanecer cautivos? ¿Será que ciña tan hermosos brazos férrea cadena? Conducidme a los marmoles de Sunio, donde acompañen mi gemir las ondas; yo entonces, cual moribundo cisne, canto suave. Nunca esta tierra habitarán esclavos; arme las diestras el fulmineo acero; caiga en pedazos, de espumante vino, rota la copa.

ACTIVITAT 3: UNA "GRAN IDEA"

Exercici 1. L'expansionisme nacionalista

Discurs de Ioannis Kolettis a l'Assemblea Nacional Grega sobre la Megali

Idea (14/1/1844).⁴⁸

Tenint Orient a la seua dreta i Occident a la seua esquerra, Grècia està predestinada

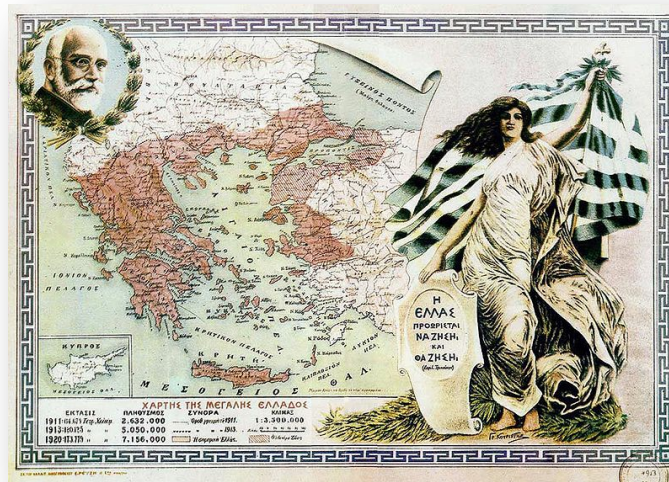
⁴⁸ http://es.wikipedia.org/wiki/Gran_Idea

pel seu renaixement que enllumena Orient com li va ser pel seu vol que enllumena Occident. A l'esperit [...] d'aquesta gran idea, vaig veure als representants de la Nació decidir sempre que no sols la sort de Grècia, sinó que la de la nació grega en conjunt. [...] quant més vasta i més ampla era aquesta gran idea que ens fèiem de la pàtria, i que havíem trobat expressada per primera vegada al cant de Rigas el Thourios. El regne grec no és la integritat de Grècia, sinó solament una part, una part més xicoteta i més poble. Un grec no és solament algú que visca als límits del regne, sinó també algú que visca a Ioànnina, a Tessàlia, a Serres, a Adrianòpoli, a Constantinoble, a Trebisonda, a Creta, a Samos i a qualsevol lloc associat a la història o a la raça grega.

Mapa amb l'extensió de la Gran Grècia segons els nacionalistes grecs.⁴⁹

Exercici 2. Què importa més, la vida o la Nació?

Acord relatiu a la restitució recíproca de ciutadans interns i a l'intercanvi de presoners de guerra, signat a Lausana el 1 de gener de 1923 entre Grècia i Turquia (1/1/1923).

Article 1.

Els hostatges i presoners civils turcs en el present detinguts en Grècia seran repatriats pel Govern grec. Els últims seran principalment persones d'Anatòlia per a ser transportades a Esmirna i aquelles de Tràcia a Constantinoble.

La restitució d'eixes persones, les quals hauran de ser inspeccionades en la seua embarcació en Grècia, s'iniciarà set dies després de la signatura del present Acord. La restitució serà completada així:

(a) En no més de dues setmanes, aquelles persones persones figurants en llistes proporcionades pel Govern grec.

⁴⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/File:Greece_in_the_Treaty_of_S%C3%A8vres.jpg

(b) Amb el mínim retràs possible, aquelles persones que hagen hagut de ser cercades i que figuren en llistes proporcionades pel Govern turc.

Article 2.

Els hostatges i presoners civils grecs, que hagueren sigut detinguts pels turcs, seran recollits en Esmirna o Constantinoble pel Govern turc, de manera que la seua repatriació tinguera lloc immediatament després que els hostatges civils turcs esmentat en el paràgraf (a) de l'Article 1, i amb el mínim retràs possible.

ACTIVITAT 4: I ARA, QUÈ SABEM DE GRÈCIA?

Exercici 1. Intervenció econòmica i sobirania nacional

Grecia vuelve a evitar la quiebra a cambio de ceder más soberanía
(Euronews).⁵⁰

Exercici 2. Neonazis en plena Europa. Un perill real?

Demostremos a Europa de lo que somos capaces cuando estamos juntos,
anunci de *Coca-Cola* de juliol del 2012 per l'Eurocopa Polònia-Ucraïna.⁵¹

⁵⁰ <http://www.youtube.com/watch?v=LBe3bvQ0Lmo>

⁵¹ <http://www.youtube.com/watch?v=YoeFKsyjAhM>

Los neonazis revalidan su éxito electoral de mayo (El País, 18/6/12)

Aurora Dorada es ya el quinto partido, con 18 diputados y se consolida como depositaria del voto de castigo más visceral y desesperado

Aurora Dorada, el partido ultranacionalista y fascista que sorprendió en mayo al lograr el 6,9% de los votos (y 21 diputados), ha revalidado su éxito electoral con parecido porcentaje de sufragios y 18 escaños, según resultados provisionales. Las encuestas de intención de voto les daban en torno al 5%.

No importa que uno de sus diputados electos, Ilias Kasidiaris, esté en busca y captura por agredir a una contertulia —también parlamentaria electa— en un programa de televisión, que uno de sus portavoces fuera detenido por tenencia ilícita de armas de fuego; o que otra candidata el 6 de mayo, Themis Skordelli, tenga pendiente un juicio (curiosamente, aplazado por sexta vez para que no coincidiera con las convocatorias electorales) por agresión racista contra tres afganos en septiembre de 2011.

Aurora Dorada se ha consolidado como depositaria del voto de castigo más visceral y desesperado, y contradice la opinión reinante tras los comicios de mayo de que sus votantes, asustados al comprobar el efecto de su pegada, rectificarían su elección en junio. Es más, Aurora Dorada es el único de los partidos pequeños de la franja de extrema derecha que revalida los resultados de mayo; el resto pierde varios puntos, sobre todo el ultra Griegos Independientes, que logró 33 diputados en mayo, y hoy solo 20.

En el río revuelto de la crisis griega, los neonazis de Aurora Dorada —rechazan con virulencia el calificativo, pero lo son, como la disimulada cruz gamada que adorna su bandera— han tenido suficiente con echar la caña y esperar. Con un esquema parecido al de los islamistas —una labor de zapa caritativa y social, en barrios y comunidades degradados—, los neonazis se han granjeado muchos apoyos ciudadanos con cursos de defensa personal para mujeres, reparto de comida y ropa —solo a griegos— y patrullas o milicias justicieras —una de ellas, liderada por la encausada Skordelli— encargadas de limpiar Grecia de inmigrantes. Hace dos semanas, el asesinato de un griego en Patras (tercera ciudad griega y gran punto distribuidor hacia Europa de miles de indocumentados) activó su virulenta respuesta, y durante varios días hubo enfrentamientos con policías e inmigrantes.

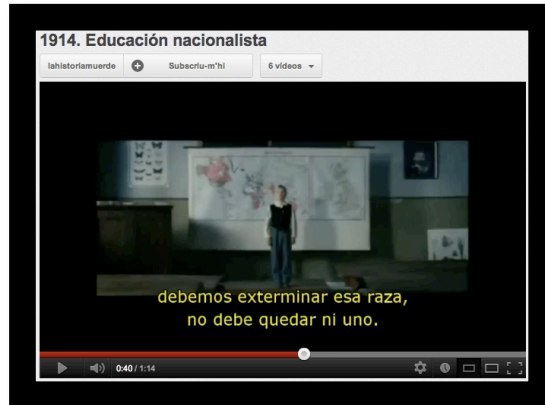
Al modo de una especie invasiva, los neonazis han parasitado el nuevo sistema político y amenazan con añadir litros de gasolina al ingobernable Parlamento electo. Su ideario es exactamente lo contrario de lo que Europa espera de los partidos prorrescate: no a Europa, no al euro, no a la ayuda internacional, ni en las condiciones del préstamo ni en los planes de ajuste asimilados; autarquía económica, vuelta al dracma y cierre y minado de fronteras para evitar la entrada de indocumentados.

PART V. CONCLUSIÓ I TANCAMENT DE LA UNITAT DIDÀCTICA

ACTIVITAT 1: RECAPITULACIÓ. POSADA EN COMÚ I ACOMIADAMENT

Tràiler de Joyeux Noël (2005).⁵²

---

⁵² <http://www.youtube.com/watch?v=8WfPzy3SyIE>

ANNEX 3.

PAUTES PER A LA REALITZACIÓ DE L'EXERCICI 2 TRIANGLES DE COLORS DE L'ACTIVITAT 4 EL TERROR NAZI, PART III.

a) Presentació

Aquesta activitat està plantejada per a empatitzar amb el passat, és a dir, posar-nos en el lloc de la gent que va patir, potser, les polítiques discriminatòries més ferotges que s'han desenvolupat mai per part d'un Estat, en nom de la nació.

b) Objectius

- Desenvolupar una actitud de condemna absoluta contra qualsevol tipus de totalitarisme.
- Defensar la integritat humana i els valors individuals i col·lectius de les societats com a inalienables dels éssers humans i contribuir a la creació d'un sentiment de ciutadania global.
- Valorar la memòria històrica com a requisit indispensable per al desenvolupament futur d'un sistema democràtic de forma harmònica, així com el concepte de responsabilitat històrica. Potenciar la solidaritat i la igualtat.
- Empatitzar amb persones geogràficament i temporal allunyades de nosaltres.
- Veure com tot, inclús els prejudicis i estereotips més assumits, té un origen i una finalitat, i com pot lluitar-se contra ells.

c) Descripció i desenvolupament

Després d'haver intentat entendre les causes que portaren a Hitler al poder en Alemanya, anem a intentar viure també els efectes de la repressió que el Führer va desenvolupar contra tots aquells enemics de la nació.

Prèviament a la realització de l'activitat, a cada alumne/a (sobre, imaginem, 30 estudiants en total) li haurà estat assignada una situació social, de forma arbitrària, contextualitzada en l'Alemanya de la dècada dels 30. L'alumnat haurà de buscar en quines condicions de vida viurien, proporcionant-se informació o vincles a pàgines web a través del bloc de l'assignatura.

Durant el desenvolupament de l'activitat a l'aula, es repartiran les marques que els nazis col·locaven als presoners dels camps de concentració segons el delictes que, presumptament, havien comés de cara a l'Estat nazi (ordenats segons jerarquia):

<i>Triangle</i>	<i>Crim (raó)</i>	<i>Nº alumnes</i>
▼	Testimonis de Jehovà i Estudiants de la Bíblia	1
▼	Presoners polítics	5
▼	Jueu/Jueva	6
▼	Criminals comuns	3
▼	Immigrants	3
▼	Dones asocials, lesbianes, prostitutes, <i>vagos</i> i <i>maleantes</i> , sense sostre, inadaptats, retardats mentals, malalts mentals, anarquistes, alcohòlics i drogoaddictes	4
▼	Gitanos	1
▼	Gais	2

Per tant, cada grup d'alumnes haurà d'explicar per què han resultat condemnats pel règim, de què se'ls acusa, i defensar-se. Hauran de defensar-se, també, de les preguntes del professor, que adoptarà el rol de col·laborador del nazisme o de ciutadà no marcat. L'alumnat podrà portar documents, textos, imatges... per a demostrar la seua situació personal.

Amb aquest debat, es pretén veure com l'ultranacionalisme utilitza tot tipus d'arguments basats en els estereotips més bàsics, fruit del desconeixement, i, aprofitant-se de la por de la ciutadania, converteix a les persones en enemigues, en base a la seua identitat o situació personal i privada. Per tant, es tracta de sensibilitzar l'alumnat i que desenvolupe vincles de comprensió i solidaritat amb les persones que, per una raó o altra, han patit vertaderes brutalitats al llarg de la història.

e) Qüestions a tractar

- Quina és la responsabilitat que la població alemanya té respecte al nazisme?
- Per què l'ultranacionalisme considera aquestes persones com a enemigues de la nació? En què es basen els estereotips?
- Seria possible que apareguera de nou un moviment neonazi a Europa?

ANNEX 4.

PAUTES PER A LA POSADA EN COMÚ FINAL

a) Objectius

Es tracta d'una activitat de recapitulació final dels principals continguts treballats durant les sessions, que servisca per a fixar les idees i conceptes fonamentals, resoldre possibles qüestions pendents i preparar la realització de la prova objectiva. Ens serveix de preparació per a la pròxima unitat didàctica – *La Cavalcada de les Valquíries*, centrada en l'estudi de les grans guerres contemporànies – i també en l'avaluació del procés d'ensenyament i aprenentatge que hem anat desenvolupant. Per tant, farem una recopilació entre tots i totes posant en comú allò més important i significatiu que hem après amb aquesta unitat didàctica, i per a què ens ha servit.

b) Pautes per a la realització

- El professor proposarà una sèrie de preguntes vinculades al programa de la Unitat Didàctica sobre els principals aspectes treballats al llarg de la mateixa, que aniran debatent-se de forma grupal.
- Més que un debat d'opinió, es tracta d'anar resolvent les qüestions en grup, de manera que, gràcies a les aportacions de tothom, arribem a definicions o explicacions més elaborades que si ho férem de forma individual o per separat.
- S'ha de respectar el torn de paraula, que serà demanat al professor.
- L'alumnat s'agruparà per grups de 3 persones. Cada grup haurà d'intervindre, al menys, 3 vegades, i cada torn, un dels membres farà de portaveu, de manera que s'assegure la participació de tot l'alumnat com a mínim una vegada.

ANNEX 5.

MODEL DE PROVA OBJECTIVA

Unitat Didàctica III: *Essències eternes, fronteres mòbils: la construcció dels Estats-nació*

Llegiu bé les preguntes, controleu-vos el temps i sigueu concisos.

Exercici 1. Quines conseqüències polítiques, econòmiques o culturals podria tindre per a una persona de parla bretona la política centralista de França al segle XIX? Explica en què consisteix un sistema centralista i quins són els mecanismes que utilitza per a instaurar-se. Pots utilitzar aquest mapa de la xarxa ferroviària francesa que hem vist a classe (document A).

Exercici 2. Estàs d'acord amb aquest text de Fichte? (document B). Explica quines són, sota el teu punt de vista (és a dir, argumentant-ho), les característiques que defineixen una nació, i per tant, quina és la diferència amb un Estat o amb una llengua. Pots utilitzar algun exemple vist a classe o que conegues tu per a explicar-ho millor.

Exercici 3. Assenyala quines van ser les causes de l'ascens del nazisme i, particularment, per què penses que la població alemanya va caure en la trampa de Hitler. Penses que hi ha algun paral·lelisme amb la situació que pateix Grècia actualment? Per a contestar, pots utilitzar aquests dos gràfics amb l'evolució econòmica i electoral d'Alemanya i de Grècia (document C).

CRITERIS DE CORRECCIÓ

Respecte a què saps

- Respondre sempre al que es pregunta, amb la possibilitat, si dóna temps, de fer referència a altres aspectes tractats a classe.
- Utilitzar de forma apropiada i contextualitzada els conceptes i termes bàsics de la Unitat.
- Demostrar haver comprés l'essència dels documents i haver entès el procés històric pel qual es pregunta.

Respecte a com ho escrius

- Capacitat de síntesi i de relació de la informació obtinguda dels documents i aportada de forma pròpia.
- Ús correcte i precís dels conceptes i termes.
- Ortografia acurada. Atenció, es resta 0'1 per cada falta.
- Es valorarà positivament la lletra intel·ligible i el format en paràgrafs.

Respecte a si compleixes les regles del joc

- Parar èmfasi en les conseqüències que tenen els fets històrics per a les persones.
- Independentment de quin siga el teu punt de vista, tractar de ser el més objectiu possible.
- Argumentar correctament les opinions amb la finalitat que siguen admeses com a vàlides. Atenció: les actituds que no siguen respectuoses amb els Drets Humans comportaran automàticament la fi de la correcció de l'examen.

ANNEX 6.

CRITERIS DE CORRECCIÓ DEL QUADERN DE CLASSE

- Presentació correcta, organitzada, sense faltes d'ortografia i DINTRE DEL TERMINI establert. De l'organització queden exempts, evidentment, els apunts o exercicis acabats a classe, doncs s'entén que han estat realitzats en condicions d'estrès.
- Presència de les activitats realitzades a classe, demostrant que s'ha utilitzat el dossier de materials per a treballar i que s'ha prestat atenció. Aquestes activitats hauran d'estar completes perquè són necessàries per a preparar l'informe i l'examen, relacionant-les amb els documents del dossier (per exemple, activitat x a partir del text x , pàgina x).
- Es valorarà positivament la realització d'activitats que no s'hagen vist a classe però que es consideren necessàries.
- Si s'ha participat al bloc, caldrà assenyalar al quadern quan s'ha realitzat. No és necessari incloure la informació perquè el professor ja ha pres nota.

ANNEX 7.

PAUTES PER A LA REALITZACIÓ DE LA SÍNTESE INDIVIDUAL

a) Objectius

La realització d'una síntesi individual final en la qual es responga a les grans qüestions vistes a classe és important perquè permet, més enllà de la realització de l'examen, veure realment què ha après l'alumne/a i quina valoració té del procés.

b) Descripció

Es lliurarà durant una data fixada prèviament al llarg de la següent Unitat Didàctica, i per a la seua realització es podrà tindre en compte la posada en comú portada a terme durant la penúltima sessió de la unitat i l'examen corregit. A aquesta síntesi, on hauran d'argumentar-se històricament les qüestions sobre el naixement d'Estats-nació, sobre les seues conseqüències i demés aspectes tractats, hauran d'incloure's també les percepcions entorn què s'ha après i si ha resultat interessant o no. Els apartats seran, de forma orientativa, els següents:

- Explicació sobre en què consisteix el nacionalisme i quins aspectes positius i negatius ha tingut al llarg de la història.
- Aspectes que considere més importants de la unitat: conceptes, dades, idees dels textos o vídeos...
- Valoració personal de la unitat didàctica. Per a què pense que em servirà en un futur i en quina mesura ha canviat les meues concepcions prèvies sobre el tema.

En aquest sentit, caldrà adjuntar-hi l'enquesta d'autoavaluació lliurada a la penúltima sessió de classe. L'extensió serà de vora 5 fulls, podent lliurar-se a mà o de forma mecanografiada.

c) Criteris de correcció

- Presentació adequada, organitzada i amb una ortografia correcta.
- Grau de maduresa quant a l'assimilació de continguts i l'expressió d'arguments i opinions.
- Contingut de la síntesi, valorant-se la capacitat per a resumir, per a expressar idees amb claredat i per a fer inferències personals.

ANNEX 8.

PAUTES PER A LA REALITZACIÓ DEL TREBALL D'INVESTIGACIÓ

a) Objectius

L'objectiu d'aquest treball és veure fins a quin punt has assimilat les idees de què hem parlat a classe i podries aplicar-les a altres contextos, doncs sols hem vist tres exemples dels 193 Estats que existeixen al món (no comptant nacions sense Estat, clar). Es tracta de veure la complexitat, des del punt de vista de les identitats nacionals i regionals, que existeix, i la necessitat de considerar el context històric i actual particular de cada territori a l'hora de poder parlar sobre el tema.

b) Pautes de realització

El treball és d'extensió lliure, tenint en compte que han de respondre's correctament les qüestions plantejades:

- Quan podries dir que naixen aquestos Estats-nació? Fes un breu recorregut històric d'ells.
- Identifica la coincidència entre Estat, nació i cultura, o el que és el mateix, quins són els trets definitoris de la nació i per què. Per a això, hauràs de parar atenció als següents punts:
  1. Existeixen minories excloses de la ciutadania o en situació de desigualtat?
  2. Hi ha hagut repressions per part de la cultura dominant?
  3. Consideres que el nacionalisme ha tingut més o menys efectes positius o negatius per a la població?

Haurà de lliurar-se, com a màxim, en la data prevista, via correu electrònic (en format pdf) o personalment a classe. Advertiment: no s'admetrà cap treball fora de termini. L'estructura serà la següent: índex, introducció, desenvolupament, conclusió i bibliografia. A la conclusió haurà de relacionar-se el que hem treballat a classe amb el que s'ha fet al treball. Podrà lliurar-se a mà o mecanografiat, i realitzar-se de forma individual o per parelles.

L'alumnat podrà anar consultant al professor sense cap tipus de problema via correu electrònic o en acabar les classes per a resoldre dubtes o rebre orientació.

c) Relació de països proposats

Europa:

- **Regne Unit:** Estat plurinacional construït històricament amb forts particularismes.
- **Bèlgica:** Estat plurinacional amb tensions nacionals molts fortes per motius lingüístics-econòmics.
- **Bòsnia-Hercegovina:** país destrossat per les guerres iugoslaves. És viable? Identitats múltiples.
- **Irlanda:** la lluita armada per la independència.
- **Finlàndia:** respecte a les minories sueca i lapona malgrat més del 90% de població finesa.
- **Turquia:** genocidi armeni i minoria kurda.

Amèrica:

- **Canadà:** com Bèlgica.
- **Estats Units:** Estat-nació nascut a partir del Liberalisme, no del Nacionalisme. Conquesta de l'Oest.
- **Argentina:** qüestió de la Nació preexistent.
- **Mèxic:** qüestió de la Nació preexistent.
- **Haití:** particularismes d'un Estat format per antics esclaus afroamericans; tensions interètniques.

Àfrica:

- **Algèria:** guerra amb França. Arabisme.
- **Somàlia:** típic Estat-nació postcolonial però que ha fallat, ja no existeix com a Estat.
- **Etiòpia:** únic Estat africà que mai no ha estat colònia europea.
- **Ghana:** primer Estat africà en independitzar-se.

Àsia:

- **Israel:** conflicte entre jueus i musulmans.
- **Indonèsia:** Estat multiètnic, multireligiós i multilingüe construït després de la independència.
- **Pakistan:** Estat basat en una confessió religiosa.
- **Índia:** Estat basat en una confessió religiosa.
- **Cambodja:** Estat culturalment mil·lenari però jove com a nació.

Oceania:

- **Austràlia:** qüestió dels aborígens.
- **Nova Zelanda:** últim país *descobert*, qüestió dels maoris.

d) Criteris de correcció

- Ús adequat dels termes i conceptes vistos a classe aplicats a la realitat a estudiara.
- Resposta a les preguntes plantejades, independentment que es tracten altres aspectes que puguin resultar d'interès.
- Presentació adequada, sense faltes d'ortografia, organitzada i seguint l'esquema proposat.
- Elaboració dels arguments de forma personal, seguint aproximadament el que hem fet a classe. No es tracta de fer un treball ple d'informacions abstractes que ningú no entén. Atenció: es penalitzarà el plagi.